

Brüssel, 14.2.2024
COM(2024) 77 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

2024. aasta ühtse turu ja konkurentsivõime aruanne

{SWD(2024) 77 final} - {SWD(2024) 78 final}

Sissejuhatus

Meie konkurentsivõime keskmis on ELi ühtne turg, mis on üks maailma suurimaid integreeritud turge. Tänu enam kui 440 miljonile tarbijale ja suurele mastaabisäästule on EL saanud maailma suurimaks kaubandusbloki – tema ettevõtete arvele langeb üks neljandik ülemaailmsest teenuste ekspordist ja üks viiendik kõrgtehnoloogiliste kaupade ekspordist¹. Samuti on EL ihaldusväärne välisinvesteeringute sihtkoht. ELi stabiilne makromajanduslik raamistik ja kvaliteetne taristu soodustavad investeerimissõbralikku ettevõtluskeskkonda ning põhinevad tugeval sotsiaalse turumajanduse mudelil ja toetavad seda.

Hiljutised kriisid on näidanud, kui oluline on tugevdada ühtse turu vastupanuvõimet. Komisjon on käivitanud mitu tähtsat algatust, mis aitavad säilitada ühtse turu terviklikkuse ja tugevdada ELi tööstuslikku baasi COVID-19 pandeemia ajal, aga ka pärast Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja algust. Selles keerulises olukorras ja võttes arvesse üha tihedamat ülemaailmset konkurentsi, püüab komisjon kedagi kõrvale jätmata ühendada rohe- ja digipöörde konkurentsivõimelise ja kestliku ühtse turuga. Hästi toimivast ühtsest turust saavad tarbijad kasu madalamate hindade, mitmekesise valiku ja ühiste hästi kaitstud õiguste kaudu.

ELil on väga tugevad eelised: kõrge kvalifikatsiooniga insenerid, tiptasemel teadusuuringud, kvaliteetne taristu, tugev tootmisbaas, tugev teenindussektor, konkurentsieelis puhta tehnoloogia, kõrgjärgulusega arvutite, kvant- ja ümberkujundava digitehnoloogia arendamisel ning loomulikult ka tema hüppelauaks olev ühtne turg.

Sellest hoolimata seisab Euroopa majandus silmitsi nii pikaajaliste kui ka uuemate probleemidega, mis on seotud kliimamuutuste, geopoliitiliste muutuste, tehnoloogia arengu kiirenemise, kõrgete energiahindade, demograafia, tööjõu ja oskuste nappuse, strateegilise sõltuvuse ja ebaausa rahvusvahelise konkurentsiga.

2023. aastal kirjeldati **teatises „30 aastat ühtset turgu“**² edasisi samme, millega ühtset turgu selle täieliku potentsiaali ärakasutamiseks veelgi süvendada. Samal ajal anti **pikaajalise konkurentsivõime teatises**³ ülevaade konkurentsivõimega seotud probleemidest ja hinnati neid üheksa konkurentsivõimet edendava teguri põhjal (vt joonis 1). Selles **teatises analüüsitakse ühtset turgu ja selle konkurentsivõimet kõnealuse üheksa konkurentsivõimet edendava teguri** ja nendega seotud põhiliste tulemusnäitajate alusel. Samuti määratakse kindlaks tulevased prioriteedid ja soovitatakse vajaduse korral meetmeid.

Seega annab komisjon oma panuse esimesse iga-aastasesse tsükklisse, kus nõukogu, Euroopa Ülemkogu ja Euroopa Parlament arutavad ühtse turu tuleviku ja konkurentsivõimega seoses tehtud edusamme ja vajalikke meetmeid.

---

¹ Vt ühtse turu tulemustabel ([Majanduslik vastupanuvõime | Ühtse turu tulemustabel \(europa.eu\)](#)), kaubandus).

² „30 aastat ühtset turgu“, 16.3.2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0162>.

³ „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“, 16.3.2023, https://commission.europa.eu/system/files/2023-03/Communication_Long-term-competitiveness.pdf.

Joonis 1: Üheksal teguril põhinev konkurentsivõime määratlus

Allikas: Pikaajalise konkurentsivõime teatis (COM(2023) 168)

1. Toimiv ühtne turg

Põhiline tulemusnäitaja	Kirjeldus	Sihtväärtus	Viimane ELi
Põhiline tulemusnäitaja nr 1: Integratsioon ühtsel turul	Integratsioon ühtsel turul: kaubandus ületab SKP	↑	Kaubad 26,3 % (2022) Kaubad 23,5 % (2021) Teenused 7,5 % (2022) Teenused 6,6 % (2021)
Põhiline tulemusnäitaja nr 2: Nõuetele vastavuse puudujääk (direktiivid ei ole õigesti üle võetud)	See näitab selliste ülevõetud direktiivide arvu, mille suhtes komisjon on algatanud ebaõige ülevõtmise tõttu rikkumismenetluse.	0,5 %	1,2 % (2023) 1,3 % (2022)

Värvikoodid:

	Andmed suundumuse kohta puuduvad
	Paranenud
	Stabiilne (muutus ≤2%)
	Halvenenud

⁴ Kättesaadavad andmed on 2023. aasta detsembrist. Komisjoni talituste töödokumendi SWD(2024) 78 1. lisa „Ülevaade pikaajalise konkurentsivõime põhilistest tulemusnäitajatest“ on esitatud teave pikemaajaliste suundumuste kohta.

Ühtne turg on pikaajalise konkurentsivõime eeltingimus. Hästi toimiv ühtne turg on loonud viimase 30 aasta jooksul ELile tugeva majandusliku baasi, mida iseloomustavad suur nõudlus, mitmekesised tarneallikad ning innovatsiooni- ja tootmise laiendamise võimalused. Samal ajal toetatakse tugevaid sotsiaalseid õigusi ja õiglasi töötingimusi. See on osutunud võimsaks vahendiks vastupidavate tarneahelate loomisel ja toimib vajaduse korral geopoliitilise hoovana.

Komisjon ja liikmesriigid on tegelenud ühtse turu toimimise takistuste kõrvaldamisega. 2023. aastal kohustusid liikmesriigid **ühtse turu normide täitmise tagamise rakkerühma (SMET)** kaudu kaotama 301 ebaproportsionaalset kutsealade eelkontrolli. Ühtse turu normide täitmise tagamise rakkerühm kontrollis ka enam kui 170 menetluslikku tõket, mis on seotud tuule- ja päikeseenergiaprojektidega, ja kohustus kõrvaldama pooled neist. See eesmärk on juba ületatud, kuna kinnitatud tõketest on kõrvaldatud 60 %. **SOLVITI võrgustiku** tõendite põhjal käivitati 2023. aastal projekt, millega võideldakse IBANiga seotud diskrimineerimise vastu ühtsel turul avalikus sektoris ja telekommunikatsioonis.

Komisjon on oma praegusel ametiajal võtnud kiireid normide täitmise tagamise meetmeid, kui kaalul on olnud vaba turulepääsu aluspõhimõtted või on kujunenud välismaiseid ettevõtjaid diskrimineerivad tavad. Komisjon on töötanud eelkõige selle nimel, et võidelda riigihankeid ja hilinevad makseid käsitlevate ELi normide rikkumiste vastu, tagada läbipaistvus ja tõhusus riigihangetega toetatavatel turgudel ning kaitsta VKEde huve. Ennetavaid vahendeid, nagu ühtse turu läbipaistvuse direktiiv ja kutseteenuste riikliku reguleerimise uute piirangute eelhindamine, on tugevdatud.

Teatises „30 aastat ühtset turgu“ on seatud konkreetsed eesmärgid ja tutvustatud algatusi komisjoni ja liikmesriikide koostöökis kehtivate normide täitmise tagamisel ja riiklike tõkete kõrvaldamisel, näiteks teenustesektoris. Komisjon on seadnud eesmärgiks vähendada nõuetele vastavuse puudujääki 0,5 %ni (st ebaõigesti üle võetud direktiivide maksimaalne osakaal). Tegelik määr ulatus 2023. aastal 1,2 %ni (vt põhiline tulemusnäitaja nr 2) ja komisjon jätkab koos liikmesriikidega tööd nimetatud eesmärgi saavutamise nimel, sest kui **kokkulepitud normide parema rakendamise** kaudu kõrvaldatakse riiklikud tõkked, oleks võimalik **märkimisväärne täiendav majanduskasv**⁵.

---

⁵ „Euroopa mõõtme puudumisest tulenevate kulude kaardistamine (2019–2024)“, Euroopa Parlamendi uuringuteenistuse uuring, 2019 (viidatud ka teatises „30 aastat ühtset turgu“).
[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/et/document/EPRS_STU\(2019\)631745](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/et/document/EPRS_STU(2019)631745)

Regulatiivne koormus ja lihtsustamine

Põhiline tulemusnäitaja	Kirjeldus	Sihtväärtus	Viimane ELi väärtus ⁶
Põhiline tulemusnäitaja nr 17: Õigusnormide täitmise lihtsus (valitsusepoolsest regulatsioonist tingitud koormus)	Ettevõtjate arusaam, nagu nähtub Maailma Majandusfoorumi üleilmse konkurentsivõime indeksi uuringus vastusest järgmisele küsimusele: „Kas ettevõtetal on Teie riigi eeskirju ja haldusnõudeid (nt seoses lubade, aruandluse, õigusaktidega) kerge täita? (1 = ülemäära keerukas; 7 = äärmiselt lihtne)“.	↑	3,80 (2022) 3,64 (2021)

Regulatiivne koormus on ELis hakanud vähenema (vt põhiline tulemusnäitaja nr 17), eelkõige tänu ELi tasandil tehtud jõupingutustele. 2022. aastal kaasnes komisjoni ettepanekutega kuludest 7,3 miljardi euro võrra suurem halduskulude kokkuvõide⁷. 2023. aasta märtsis tegi komisjon ettepaneku lihtsustada formaalsusi mitmes liikmesriigis tegutsevate ettevõtete jaoks ning veelgi laiendada ja ajakohastada digitaalsete vahendite ja menetluste kasutamist **äriühinguõiguses**⁸.

Komisjon on laiendanud ka ELi e-valitsuse juhtalगतuse – **ühtse digivärava**⁹ – rakendamist¹⁰. Täpsemalt on liikmesriigid alates 2023. aasta detsembrist kohustatud tagama nii oma riigi kui ka välismaistele kasutajatele veebipõhise juurdepääsu 21 liiki olulistele menetlustele¹¹. **Siseturu infosüsteem (IMI)** ühendab 12 000 asutust ja hõlbustab 35 000 registreeritud kasutaja teabevahetust 20 poliitikavaldkonnas ja kõigis ELi keeltes. Siseturu infosüsteemiga ühendatud maanteetranspordi lähetusdeklaratsioonide portaal¹² võimaldab autoveosektoril digitaalselt esitada ühtse sõidukijuhi lähetamise deklaratsiooni. 2022. aasta veebruarist 2023. aasta detsembrini esitati portaali kaudu 33 miljonit lähetusdeklaratsiooni. Komisjon leppis hiljuti märkimisväärse arvu liikmesriikidega kokku töötajate lähetamise deklaratsioonide vabatahtlikus elektroonilises vormis ja töötab välja mitmekeelset portaali selle teabe esitamiseks. **Koostalitleva Euroopa määrusega**¹³ luuakse liikmesriikide ja ELi institutsioonide struktureeritud koostöö mehhanism, millega vähendatakse piiriüleste ja sektoriüleste digitaalsete avalike teenustega seotud tõkkeid¹⁴.

Komisjon on rakendanud põhimõtet „üks sisse, üks välja“ ning kehtestanud kohustusliku konkurentsivõime kontrolli ja tugevdanud VKE-testi, et kontrollida uute õigusaktide ettepanekuid. Samuti teeb komisjon edusamme eesmärgiga vähendada **aruandlusnõuetest tulenevat koormust 25 %**. Esimesed 41 algatust sellise koormuse vähendamiseks on esitatud

⁶ Kättesaadavad andmed on 2023. aasta detsembrist. Komisjoni talituste töödokumendi SWD(2024) 78 1. lisa „Ülevaade pikaajalise konkurentsivõime põhilistest tulemusnäitajatest“ on esitatud teave pikemaajaliste suundumuste kohta

⁷ 2022. aasta koormusanalüüs, https://commission.europa.eu/system/files/2023-09/ABS_20230912_0.pdf

⁸ [Ettepanek: direktiiv digitaalsete vahendite ja menetluste kasutamise edasiseks laiendamiseks ja ajakohastamiseks äriühinguõiguses – kõik dokumendid – Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](https://commission.europa.eu/presscorner/detail/en/23_5730)

⁹ https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/single-digital-gateway_en

¹⁰ COM(2023) 534

¹¹ Määruse (EL) 2018/1724 II lisa.

¹² <https://www.postingdeclaration.eu/landing>.

¹³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_5730

¹⁴ [https://commission.europa.eu/document/download/7ad24728-71d5-4148-a6a6-2af7551726fe_en?filename=Communication Interoperable Europe Act](https://commission.europa.eu/document/download/7ad24728-71d5-4148-a6a6-2af7551726fe_en?filename=Communication%20Interoperable%20Europe%20Act)

komisjoni 2024. aasta tööprogrammis¹⁵. Näiteks peaks liidu tolliseadustiku reformiga kaasnema ligikaudu 2 miljardi euro suurune kulude kokkuvõtte. Euroopa statistikat käsitleva määruse läbivaatamisega säästetakse täiendavad 450 miljonit eurot¹⁶.

Lisaks kuulutati 17. oktoobril 2023 välja tagasisidekorje ja kõik komisjoni talitused kasutavad sidusrühmadelt saadud teavet ratsionaliseerimiskavade ettevalmistamisel. 2024. aastal saadakse täiendavat teavet tulevikukindluse platvormi kaudu, kus liikmesriigid ja sidusrühmad esitavad soovitusi lihtsustamise ja koormuse, muu hulgas aruandekohustuse vähendamise kohta¹⁷. Edusammudest antakse aru tulevases iga-aastases koormusanalüüsis.

Üldisemalt tuleb ELi ja liikmesriikide tasandil teha jõupingutusi, et veelgi lihtsustada kokkulepitud õigusaktide rakendamist, pöörates erilist tähelepanu põhjendamatule ülereguleerimisele ning käsitledes rakendusaktide kumulatiivset mõju ja ajastust. See aitaks vähendada nõuete täitmise seotud kulusid ja tagada investeerimisotsuste suurema nähtavuse.

Ajakohastatud ühtne turg

EL on võtnud mitmeid meetmeid, et aidata tarbijatel ühtsest turust kasu saada. Näiteks on ühtse laadija kasutuselevõtt juba aidanud lihtsustada miljonite eurooplaste elu. Jõupingutused ebaseaduslike roheväidete ümberlükkamiseks või parandamisõiguse algatustega tegelemiseks aitavad samuti leevendada kodanikele seotud piiranguid ja edendada keskkonnasäästlikumat majandust.

Digisektori ühtse turu väljaarendamiseks on astunud otsustavaid regulatiivseid samme, pakkudes ettevõtjatele kogu ELis tegutsemiseks ühtseid norme, mille hulka kuuluvad: **digiturgude määrus**,¹⁸ millega takistatakse pääsuvalitsetajatest platvormidel kehtestada ettevõtjatele ja tarbijatele ebaõiglasi tingimusi; **digiteenuste määrus**,¹⁹ millega tagatakse, et see, mis on ebaseaduslik väljaspool interneti, on ebaseaduslik ka internetis, **andmehalduse määrus**,²⁰ millega parandatakse andmete kättesaadavust ja usaldust andmete jagamise vastu ning kõrvaldatakse andmete taaskasutamise tehnilised takistused; **määrus ühtlustatud õigusnormide kohta, millega reguleeritakse õiglast juurdepääsu andmetele ja andmete kasutamist**,²¹ ning **tehisintellekti käsitlev õigusakt**, millega tagatakse õiguskindlus ja luuakse võimalusi innovatsiooniks usaldusväärse tehisintellekti valdkonnas²².

Lisaks tagatakse vastusena COVID-19-vastaste meetmete põhjustatud häiretele ühtsel turul ühtse turu hädaolukorra mehhanismiga,²³ mis on ümber nimetatud **siseturu hädaolukorra ja**

¹⁵ [Komisjoni 2024. aasta tööprogramm – Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](https://commission.europa.eu/system/files/2023-10/Factsheet_CWP_Burdens_10.pdf)

¹⁶ https://commission.europa.eu/system/files/2023-10/Factsheet_CWP_Burdens_10.pdf

¹⁷ 2024. aastaks kavandatud kaheksast arvamusest kolm on seotud aruandekohustusega järgmistes valdkondades: kestlikkusaruandluse automatiseerimine, tarbetu aruandekohustuse vältimise meetmed ja meetodika ning jätkusuutlikkust käsitleva teabe avalikustamise määrus.

¹⁸ Määrus (EL) 2022/1925.

¹⁹ Määrus (EL) 2022/2065.

²⁰ Määrus (EL) 2022/868.

²¹ [Andmemäärus Euroopa digituleviku kujundamine \(europa.eu\)](https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai).

²² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>

²³ [Ühtse turu hädaolukorra mehhanism – Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](https://commission.europa.eu/system/files/2023-10/Factsheet_CWP_Burdens_10.pdf). Kaasseeadusandjad jõudsid 1. veebruaril 2024 kokkuleppele ja ühtse turu hädaolukorra mehhanism võetakse eeldatavasti vastu parlamendi praeguse koosseisu ametiajal.

vastupidavuse määruseks,²⁴ et kriitilistes olukordades ühtne turg toimib ning toetab inimesi ja ettevõtjaid.

---

²⁴ [Ühtse turu hädaolukorra mehhanism ning siseturu hädaolukorra ja vastupidavuse määrus: nõukogu ja parlament saavutasid kriisivalmiduse suhtes esialgse kokkuleppe – nõukogu \(europa.eu\)](#)

VKEde ja väikesed keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjad

VKEde abipaketi²⁵ eesmärk on võimaldada VKEdel konkureerida ja kasvada. Nagu nähtub komisjoni hiljutisest uuringust,²⁶ on VKEde määratluses sätestatud künniseid ületavatel ettevõtetel – väikestel keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatel – ELi majanduses oluline roll ja nende arvel on 6 % kogu tööhõivest. Nad on olulisel kohal ELi konkurentsivõime ja tehnoloogilise suveräänsuse seisukohast keskse tähtsusega tööstusökosüsteemides, nagu elektroonika, lennundus- ja kosmose tööstus ja kaitse, energeetika, energiamahukad tööstusharud ja tervishoid. Umbes 20 % kõigist väikestest keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatest olid kolm aastat varem VKEde²⁷. Võrreldes VKEdega on väikestel keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatel kiirem kasvutempo, kõrgem innovatsioonitase ja nad on suuresti digitaliseeritud, kuid nad seisavad endiselt silmitsi teatavate sarnaste probleemidega, nagu halduskoormus, sealhulgas vajadus suurema proportsionaalsuse järele uutes õigusaktides ja sihipärase toetuse järele. Selleks et võimaldada VKEdel sujuvalt areneda väikesteks keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjateks, on oluline sihipäraselt tegeleda nende probleemidega.

Väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate määratlust kasutatakse juba üldises grupierandi määruses²⁸ ja riskifinantseerimise suunistes²⁹. Selle määratluse alusel jälgib komisjon asjakohaste rahastamisprogrammide raames nii VKEde kui ka väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate tulemusi ning võtab vajaduse korral meetmeid, et suurendada nende kaasatust. Lisaks töötab komisjon välja laiemad andmestiku väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate kohta ja hindab põhjalikumalt tõkkeid, mis takistavad keskmise suurusega ettevõtjate kasvu ja üleminekut väikesteks keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjateks, võttes arvesse VKEde võrgustiku ja muude sidusrühmade seisukohti. See on aluseks tulevastele otsustele selle kohta, kuidas kõige paremini kehtestada väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate ühtlustatud määratlus horisontaalsetel eesmärkidel ning teha kindlaks valdkonnad, kus on oluline töötada välja proportsionaalsed regulatiivsed, rahastamis- või poliitikameetmed.

Laienemine

2023. aasta detsembris lõi Euroopa Ülemkogu võimalused **Euroopa Liidu ja seega ühtse turu laiendamiseks**³⁰. Komisjon tegeleb juba kandidaatriikide integreerimisega ühtsele turule ning kontrollib nende edusamme oma õigusaktide vastavusse viimisel ELi õigusega, aitab neil ellu viia vajalikke (ja sageli olulisi) poliitilisi ja majanduslikke reforme ning pakub neile ELi liikmesusega kaasnevate õiguste ja kohustuste alast ettevalmistust. Enamik kandidaatriike on nüüd ühinenud nii ühtse turu programmiga kui ka programmiga „Digitaalne Euroopa“. Aastateks

²⁵ [VKEde abipakett \(europa.eu\)](#). Vt ka selle aruande lisa 3A VKEde abipaketi poliitika jälgimise kohta.

²⁶ Uuring ELi keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate kaardistamiseks, mõõtmiseks ja iseloomustamiseks – <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ad5fdad5-6a33-11ed-b14f-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-277396461>.

²⁷ <https://www.esri.ie/system/files/publications/BKMNEXT429.pdf>

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/ET/legal-content/summary/general-block-exemption-regulation.html>

²⁹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2021.508.01.0001.01.EST&toc=OJ%3AC%3A2021%3A508%3ATOC

³⁰ Euroopa Ülemkogu otsustas alustada läbirääkimisi Ukraina ja Moldova Vabariigiga, avada ühinemisläbirääkimised Bosnia ja Hertsegoviinaga, kui riik on piisaval määral täitnud ELi liikmesuse kriteeriumid, ning anda Gruusiale kandidaatriigi staatuse: [europeanconclusions-14-15-12-2023-en.pdf \(europa.eu\)](#).

2023–2024 on kokku lepitud Ukraina ja Moldovaga sõlmitud põhjalike ja laiaulatuslike vabakaubanduspiirkondade jõulisema rakendamise tegevuskavad, et anda nendele riikidele ulatuslikum juurdepääs ELi ühtsele turule.

Ühtne turg nõuab poliitilist isevastutust ja peaks tähendama kõigi osalejate ühiseid püüdlusi kõigis poliitikavaldkondades.

Komisjoni ametiajal tehtud edusammudele tuginedes peaksid komisjon ja liikmesriigid jätkama ühtse turu väljakujundamist ja ajakohastamist, eelkõige tõhustama liidu õiguse nõuetekohast rakendamist ja normide ranget täitmist riiklikul tasandil, sealhulgas seoses ülereguleerimise küsimustega. Nende eesmärkide saavutamiseks toetab komisjon jätkuvalt ideed luua spetsiaalsed riiklikud ühtse turu ametid, mille jaoks liikmesriigid tagavad kõrgema juhtkonna ja vajalikud vahendid. Need ametid, mis täiendaksid muid koostöövahendeid, võiksid eelkõige aidata kõrvaldada teenuste osutamise allesjäänud tõkked.

Ühtse turu normide rakendamist tuleks ühtlustada ennetus-, koostöö- ja parandusvahendite ühendamise kaudu. Liikmesriigid peaksid direktiivide nõuetega vastavuse ja direktiivide ülevõtmise alal saavutama konkreetseid eesmärgid. SOLVITi võrgustik, ühtse turu normide täitmise tagamise rakkerühmas tehtav töö ja spetsiaalsed ühtse turu ametid võivad aidata kõrvaldada rohkem ühtse turu takistusi, sealhulgas teenuste osutamise takistusi. Selleks tuleks eraldada piisavalt vahendeid.

Kõigil tasanditel peaks jääma prioriteediks regulatiivse koormuse vähendamine. Regulatiivsed reformid ja toetusvahendid peaksid olema suunatud eelkõige VKEdele ja väikestele keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjatele.

Samal ajal peaksid laienemiseks vajalikud ettevalmistused ja reformid jätkuvalt tagama kandidaatriikide või potentsiaalsete kandidaatriikide vastastikku kasuliku integreerimise Euroopa tarneahelatesse.

2. Juurdepääs erakapitalile ja -investeeringutele

Põhiline tulemusnäitaja	Kirjeldus	Sihtväärtus	Viimane ELi väärtus ³¹
Põhiline tulemusnäitaja nr 3: Erainvesteeringute osakaal SKPs	Erainvesteeringud sõltuvad otseselt sellest, kui lihtne on juurdepääs erakapitalile.	↑	19,3 % (2022) 18,7 % (2021)
Põhiline tulemusnäitaja nr 4: Riskikapitali investeeringute osakaal SKPs	Edusammud selles valdkonnas kajastavad hästi edusamme erakapitalile juurdepääsul üldiselt.	↑	0,09 % (2022) 0,11 % (2021)

Erainvesteeringud ELis on võrreldes teiste rahvusvaheliste osalejatega finantskriisist saadik püsinud heal tasemel. Kapitaliturgude liidu süvendamine on oluline, et kaasata erainvesteeringuid ja suurendada ELi konkurentsivõimet. Rohe- ja digipöörde kiirendamiseks, vastupidavuse suurendamiseks ja liidu konkurentsivõime tugevdamiseks vajalikud investeeringud peavad tulema peamiselt erasektorist.

³¹ Kättesaadavad andmed on 2023. aasta detsembrist. Komisjoni talituste töödokumendi SWD(2024) 78 1. lisa „Ülevaade pikaajalise konkurentsivõime põhilistest tulemusnäitajatest“ on esitatud teave pikemaajaliste suundumuste kohta.

Komisjoni esitatud kapitaliturgude liidu 2020. aasta tegevuskava 16 meetmest on praegusel ametiajal peaaegu kõik vastu võetud või poliitiliselt kokku lepitud. Kuigi ELi kapitaliturgude tingimused paranevad, ei vii need meetmed üksi kapitaliturgude liidu väljakujundamist lõpule ning riskikapitali kättesaadavus ei ole endiselt piisav innovatiivsete ettevõtete laiendamiseks ja tulevase majanduskasvu rahastamiseks.

ELi taksonoomiamäärus tõhustab keskkonnasäästliku majandustegevuse rahastamist ja hoogustab rohepööret.

2023. aastal muutusid **rahastamistingimused** märkimisväärselt karmimaks, luues keerulisema investeerimiskeskonna. Euroala intressimäärad tõusid järsult, samal ajal kui uute laenude andmise või krediitdiliinide standardid muutusid rangemaks ja olid euroalal erinevad³². Euroopa Investeerimispank³³ on teatanud, et rahastamise kättesaadavuse keerukus takistab 44 %-l ELi ettevõtetest investeerimist.

ELi kapitaliturgude praegune suurus ja sügavus ei ole ELi tulevase majanduskasvu toetamiseks piisavad. Süvendatud kapitaliturgude liit aitab kaasata rohkem sääste ja investeerimissuutlikkust, et rahastada reaalmajandust, vähendada laenukasutuse kulusid ja hõlbustada ühtsel turul investeerimist, mis kõik on eduka kaksikülemineku hädavajalikud eeldused.

Riskikapitali kättesaadavus (eelkõige laienevatele ettevõtetele) on jätkuvalt tagasihoidlik. ELi aktsiaturu kapitalisatsioon protsendina SKPst on **alla poole** Ameerika Ühendriikide omast (hoolimata suurematest säästudest ELis) ning on väiksem ka Jaapani, Hiina ja Ühendkuningriigi omast. Börsivälise ja riskikapitali investeringud digi- ja rohetehnoloogiaettevõtetesse on alates 2016. aastast pidevalt kasvanud³⁴. **Riskikapital** moodustas 2022. aastal 0,09 % SKPst (vt põhiline tulemusnäitaja nr 4), mis on 2018. aasta tasemega (0,04 %) võrreldes kaks korda rohkem, kuid aasta-aastalt vähem ning kujutas endast endiselt vaid murdosa USA (0,75 %) ja Hiina (0,58 %) tasemest.

ELi kasvufirmade arv on 38 % Ameerika Ühendriikide vastavast näitajast, kuid vahe on kahanemas. Selleks et olukorda veelgi parandada, kutsusid Euroopa Investeerimispanka Grupp ja liikmesriigid ellu Euroopa tehnoloogialiidrite algatuse,³⁵ mis loodi fondifondide struktuurina, mis investeerib innovatiivsete ELi ettevõtete jaoks suurtesse riskikapitalifondidesse. See meede täiendab programmi „InvestEU“ raames hilisemas etapis riskikapitalifondide valitsejatele loodud rahastamisvõimalusi, nagu Euroopa kasvufirmade riskikapitaliga toetamise meede ja EUIPO fondialgatus.

---

³² Vt näiteks nõukogu soovitus euroala majanduspoliitika kohta (COM(2023) 903 final).

³³ [EIP, 2023. aasta investeerimisuuring: Euroopa Liidu ülevaade.](#)

³⁴ Euroopa tööstusökosüsteemide seire (EMI) SWD(2024) 77.

³⁵ 13. veebruaril 2023, algataja Euroopa Investeerimispanka Grupp, toetasid Saksamaa, Prantsusmaa, Hispaania, Itaalia ja Belgia.

Sügavamad ja integreeritumad kapitaliturgud on üliolulised, et rahastada ELi ettevõtteid ning toetada üleminekut digi- ja kehtlikule majandusele. Kapitaliturgude liidu 2020. aasta tegevuskava meetmete rakendamine avaldab positiivset mõju ELi kapitaliturgude kasvule, parandab ELi ettevõtete juurdepääsu turupõhiste rahastamisallikatele ning muudab ELi ettevõtetesse investeerimise lihtsamaks ja atraktiivsemaks.

Liikmesriikide, erasektori sidusrühmade ja ELi institutsioonide jaoks on äärmiselt oluline jätkata koostööd kapitaliturgude liiduga, sealhulgas suuremate erakapitalikogumite, näiteks pensionifondide tagamise kaudu. Eelkõige peaksid komisjon ja liikmesriigid tegema täiendavaid jõupingutusi, et suurendada äriühingute ja teiste osalejate otsesest juurdepääsu kapitaliturgudele, ning hõlbustama riskikapitali pakkumist ELis, et toetada idufirmasid ja võimaldada ettevõtete laienemist Euroopas.

3. Avaliku sektori investeeringud ja taristu

Põhiline tulemusnäitaja	Kirjeldus	Sihtväärtus	Viimane ELi väärtus ³⁶
Põhiline tulemusnäitaja nr 5: Avaliku sektori investeeringute osakaal SKPs	Avaliku sektori investeeringutel on oluline roll ettevõtlust toetavate taristute (nagu energia, transport või digitaalne ühendatus) arendamisel ja hooldamisel.	↑	3,2 % (2022) 3,2 % (2021)

Avaliku sektori investeeringud, mis pärast finantskriisi kokku kuivasid, on taastunud. ELi ühtekuuluvuspoliitika vahendid, taaste- ja vastupidavusrahanõu ning muud programmid on aidanud rahastada rohe- ja digipöoret, säilitades samal ajal võrdsed tingimused ja edendades lähenemist kogu ühtsel turul. Siiski on vaja suuremaid ja strateegilisemaid avaliku sektori investeeringuid, sealhulgas uuenduslike vahendite kaudu, mis aitavad vähendada erainvesteeringutega seotud riske, et võimendada erasektori rahalisi vahendeid ja eraldada igal aastal kaksiküleminekuks ja Euroopa majanduslikuks vastupanuvõimeks ja taastuvuseks vajalikud 650 miljardit eurot³⁷.

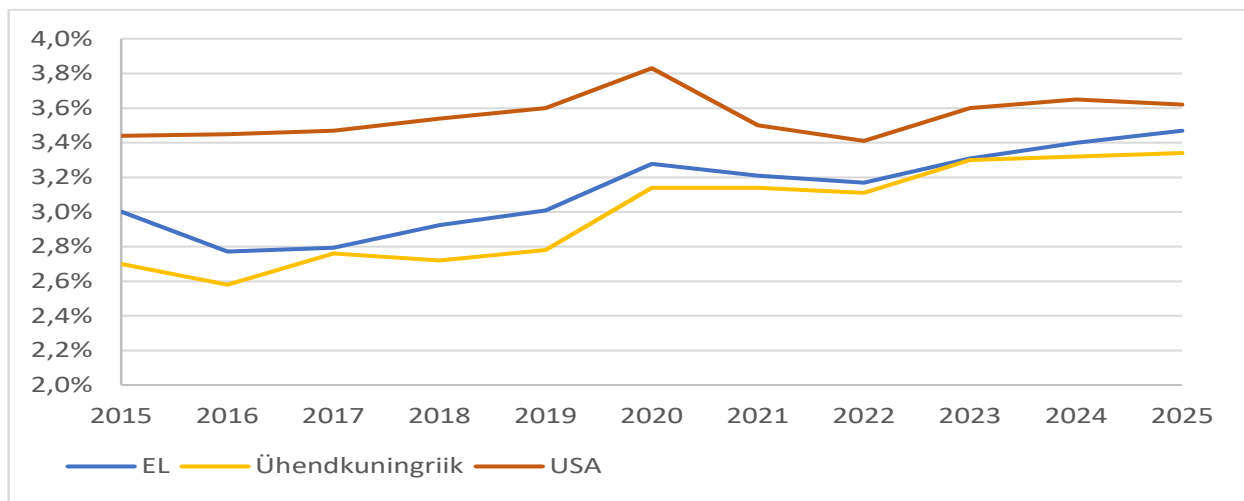
Avaliku sektori investeeringud, mis moodustavad 3,3 % SKPst, on veidi suuremad kui Ühendkuningriigis (3,3 %) ja mõnevõrra väiksemad USA investeeringutest (3,6 %). Kuigi enamikku kaksikülemineku investeerimisvajadustest rahastatakse erasektori vahenditest, on avaliku sektori investeeringud endiselt kesksel kohal, näiteks finantstoodete sihipärase kasutamise ja rahastamisallikate kombineerimise kaudu, et soodustada erainvesteeringuid ja vähendada nendega seotud riske, kaasata investeeringud taristusse ning toetada projekte majandusjulgeolekuhuvi valdkondades, kus ei pruugi olla piisavalt erainvesteeringuid. ELi rahastamine on endiselt vajalik selleks, et rahuldada rahastamisvajadusi ja vältida samal ajal

³⁶ Kättesaadavad andmed on 2023. aasta detsembrist. Komisjoni talituste töödokumendi SWD(2024) 78 1. lisas „Ülevaade pikaajalise konkurentsivõime põhilistest tulemusnäitajatest“ on esitatud teave pikemaajaliste suundumuste kohta.

³⁷ Kaksikülemineku eesmärkide saavutamiseks vajalike täiendavate investeeringute kogumaht aastatel 2022–2030 on hinnanguliselt ligikaudu 650 miljardit eurot aastas. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/strategic-foresight/2022-strategic-foresight-report_et#:~:text=It%20is%20estimated%2C%20at%20lower.regions%20in%20Europe%20and%20beyond.https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_3194

ühtse turu killustumist, mis tuleneb (ajutise) riigiabi erinevast tasemest, ning vähendada piirkondlikke erinevusi.

Joonis 2: Avaliku sektori investeeringud

Allikas: Euroopa Komisjon, makromajanduse aastaandmebaas (AMECO)

Alates 2021. aastast on taaste- ja vastupidavusrahastust välja makstud üle 222 miljardi euro ning aastatel 2021–2024 on ühtekuuluvuspoliitika vahenditest välja makstud 192 miljardit eurot³⁸. Programmist „InvestEU“ anti 13,44 miljardit eurot ELi tagatise ning programmi „Euroopa horisont“ raames eraldati teadusele ja innovatsioonile üle 24 miljardi euro.

Samuti on sihipärasematel vahenditel tänu regulatiivsetele meetmetele ja võimaluse korral ELi või riiklike vahendite kasutamisele tähtis roll oluliste sektorite jaoks. **Nullnetootustuse määrus**,³⁹ **kiibimäärus** ja **Euroopa kriitiliste toorainete määrus** tugevdavad ELi tootmisvõimsust ja julgustavad ettevõtjaid kasutama ühtse turu potentsiaali. Euroopa kiibimäärusega toetatakse ELi eelarvest 3,3 miljardi euroga ligi 43 miljardi euro investeerimist. On võetud kohustus teha kiibitarneahelasse üle 100 miljardi euro avaliku sektori ja erainvesteeringuid. Tööstusliidud,⁴⁰ näiteks hiljuti loodud esmatähtsate ravimite liit, hõlbustavad esmatähtsa tehnoloogia valdkonna tarneahelates tihedamat koostööd, millega toetatakse ELi konkurentsivõimet.

Euroopa uues innovatsioonikavas⁴¹ on esitatud esmatähtsad suunised ja toetusmeetmed, millega hõlbustatakse juurdepääsu rahastamisele ning edendatakse innovatsiooni regulatiivsete katseplatvormide ja testkeskkondade, uuenduslike hangete ja talentide arendamise kaudu.

Üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektidega toetatakse murrangulist innovatsiooni või taristuprojekte elutähtsa tehnoloogia valdkondades. Praeguseks on heaks kiidetud seitse

³⁸ [Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide avatud andmete portaal – Euroopa Komisjon | Andmed | Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid \(europa.eu\)](#)

³⁹ [Nullnetootustuse määrus \(europa.eu\)](#).

⁴⁰ [Tööstusliidud – Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](#)

⁴¹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/support-policy-making/shaping-eu-research-and-innovation-policy/new-european-innovation-agenda_en

integreeritud üleeuroopalist huvi pakkuvat tähtsat projekti,⁴² millele antakse 27,9 miljardit eurot avaliku sektori toetust, mis võimaldab kaasata üle 50 miljardi euro ulatuses erainvesteeringuid.

Innovatsioonifond, mida rahastatakse ELi heitkogustega kauplemise süsteemi tuludest, toetab ja laiendab innovatsiooni nullnetotehnoloogia valdkonnas, et saavutada täielik tehnoloogiline ja turuküpsus, ning sellest saab ELi rohelise kokkuleppe tööstusstrateegia rakendamise peamine avaliku sektori vahend. Võttes arvesse fondi edukust ja suuremahuliste projektikonkursside liiga suurt taotluste hulka, püüab komisjon maksimeerida innovatsioonifondi eelarvet, eraldades olemasolevad vahendid varem.

Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm (STEP)⁴³ toetab investeeringuid elutähtsa tehnoloogia arendamisse ja tootmisse puhta tehnoloogia, digitehnoloogia, süvatehnoloogia innovatsiooni ja biotehnoloogia sektorites. Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm suunab olemasolevate programmide raames rahalisi vahendeid ja toetab loodava suveräänsusportaali kaudu projektide elluvijaid. Selle algatuse investeerimispotentsiaal võib sõltuvalt liikmesriikide ümberplaneerimisotsustest ulatuda kümnete miljardite eurodeni.

Rohkem on võimalik teha ka strateegiliste **riigihangete** kaudu, mis moodustavad ligikaudu 14 % ELi SKPst. Praegu ei võeta riigihangetes piisavalt arvesse keskkonnavalaseid, sotsiaalseid ja uuenduslikke aspekte⁴⁴. Uute algatustega, nagu nullnetotööstuse määrus,⁴⁵ võetakse riigihangetes kasutusele keskkonnavalase ja sotsiaalse kestlikkuse ning vastupanuvõime kriteeriumid. Sellega peaks kaasnema ulatuslikum hinnavälise aspektide arvessevõtmine kaupade ja teenuste hankimisel üldiselt.

Ühtse turu edasise süvendamisega peaksid kaasnema avaliku sektori investeeringud peamistesse prioriteetsetesse valdkondadesse kõigis liikmesriikides, sealhulgas piirkondlikul tasandil ühtekuuluvuspoliitika kaudu, et tagada sidus majanduskasv, konkurentsivõime ja vastupanuvõime ning vältida samal ajal ühtse turu killustumist.

Rohe- ja digipöörde rahastamiseks tuleb vahendeid strateegiliselt kombineerida. Selleks tuleb Euroopa tasandil rahastamisallikaid ulatuslikumalt ja uuenduslikumalt kasutada, et soodustada erainvesteeringuid ja vähendada nendega seotud riske. Riigihankeid tuleks kasutada kestlikkuse, vastupanuvõime, innovatsiooni ja sotsiaalselt vastutustundlike tavade edendamiseks ja premeerimiseks.

⁴² Kaks patareide ja akude, kaks pooljuhtide, kaks vesiniku ökosüsteemide ning üks pilv- ja servandmetöötluse tehnoloogia valdkonnas. Vt ka SWD(2024) 78 2. lisa.

⁴³ COM(2023) 335 final.

⁴⁴ <https://www.eca.europa.eu/et/publications/SR-2023-28>. Nende kriteeriumide rakendamisel võivad haldusasutused toetuda Euroopa Komisjoni 2021. aasta suunistele „Sotsiaalne ostmine“, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45767>.

⁴⁵ https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/sustainability/net-zero-industry-act_en.

4. Teadusuuringud ja innovatsioon

Põhiline tulemusnäitaja	Kirjeldus	Sihtväärtus	Viimane ELi väärtus ⁴⁶
Põhiline tulemusnäitaja nr 6: Teadus- ja arendustegevuse kulud protsendina SKPst	Teadus- ja arendustegevuse kogukulud (avalik ja erasektor).	>3 % pärast 2030. aastat	2,2 % (2021) 2,3 % (2020)
Põhiline tulemusnäitaja nr 7: Patenditaotluste arv miljoni elaniku kohta	Patendid kajastavad majanduse suutlikkust kasutada teadmisi ja näitavad innovatsioonist saadavat konkurentsieelist.	↑	EPO-EL: 151,1 (2022) 151,75 (2021)

Euroopa on teadusjõud: siin avaldatakse viiendik maailmas enim tsiteeritud 10 % hulka kuuluvatest teaduspublikatsioonidest. See ei tähenda aga alati juhtpositsiooni kaubanduse valdkonnas (vt põhiline tulemusnäitaja nr 7), sest sageli on ELis majandustegevuse laiendamisel raskusi. Tuleb teha rohkem, et toetada Euroopa jõupingutusi põhimõtte „laborist tehasesse“ elluviimisel, nagu tehakse pooljuhtide valdkonnas Euroopa kiibimääruse kaudu, ning hõlbustada teaduskoostööd ja pakkuda toetust programmi „Euroopa horisont“ või programmi „Digitaalne Euroopa“ kaudu.

Innovatsioon on eduka ja konkurentsivõimelise majanduse keskmeks ja 2023. aasta innovatsiooni tulemustabelis⁴⁷ juhitakse tähelepanu ELi innovatsioonitulemuste paranemisele kogu Euroopas.

ELi **teadus- ja innovatsiooniinvesteeringud** on 20 aasta jooksul suurenenud 1,8 %-lt SKPst 2,2 %-le SKPst (vt põhiline tulemusnäitaja nr 6), kuid aasta-aastalt vähenenud ja jäävad alla 3 % eesmärgist⁴⁸ ning jagunevad piirkondade ja liikmesriikide vahel ebaühtlaselt. Teadus- ja innovatsiooniinvesteeringud jäävad alla Ameerika Ühendriikide vastavatele investeeringutele (3,4 % SKPst)⁴⁹ ja Hiina omadele (2,4 % SKPst) ning selle põhjuseks on eelkõige ELi teadusuuringute ja innovatsiooni defitsiit ettevõtlussektoris⁵⁰ ning muutumatuna püsivad avaliku sektori teadus- ja innovatsiooniinvesteeringud. Lisaks pärivad nende investeeringute tõhusust ja mõju püsivad struktuursed probleemid mitmes teadus- ja innovatsioonisüsteemis, näiteks teaduse ja ettevõtluse nõrgad seosed.

⁴⁶ Kättesaadavad andmed on 2023. aasta detsembrist. Komisjoni talituste töödokumendi SWD(2024) 78 1. lisa „Ülevaade pikaajalise konkurentsivõime põhilistest tulemusnäitajatest“ on esitatud teave pikemaajaliste suundumuste kohta.

⁴⁷ <https://op.europa.eu/et/web/eu-law-and-publications/publication-detail/-/publication/04797497-25de-11ee-a2d3-01aa75ed71a1>

⁴⁸ „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgesse aega“ | Euroopa Komisjon (europa.eu)

⁴⁹ Teadus- ja arendustegevuse kogukulud (protsendina SKPst) ja patenditaotluste koguarv (patendikoostöölepingu alusel esitatud patenditaotlused miljoni elaniku kohta) on viimastel aastakümnetel olnud Ameerika Ühendriikide vastavatest näitajatest ligikaudu 25–40 % väiksemad.

⁵⁰ Üks põhjus, miks ELi ettevõtlussektori teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute määr on väiksem kui Ameerika Ühendriikides, on struktuurilised erinevused teadus- ja arendustegevuse valdkonna investeerimissektori profiilis. Nii Ameerika Ühendriikides kui ka Hiinas tehakse eriti suuri investeeringuid teadus- ja arendustegevusse suure kasvupotentsiaaliga valdkondades, nagu IT/IKT ja seotud teenused, ning tervishoiuga seotud valdkondades (eelkõige Ameerika Ühendriikides). Võrdluseks olgu märgitud, et EL on juhtival kohal autotööstuse teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute vallas ning investeerib teadusuuringutesse ja innovatsiooni rohkemates tööstusharudes, sealhulgas keskkonnahoidlikku tehnoloogiat arendavates ja rakendavates tööstusharudes, samuti investeerib ta CO₂ heite vähendamisse ja ringmajandusse. Lisateabe saamiseks vt 2023. aasta ELi tööstuslikku teadus- ja arendustegevusse investeerimise tulemustabel, Euroopa Komisjon, Teadusuuringute Ühiskeskus, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2023,

<https://data.europa.eu/doi/10.2760/506189>.

EL on maailmas juhtival kohal sellise **tehnoloogia arendamisel**, mis ühendab digitaalseid ja keskkonnahoidlikke uuendusi, kusjuures suur osa ELi patenteerimistegevusest on keskendunud kliimamuutuste tehnoloogiale⁵¹. Ainult digivaldkonnas oli ELi osakaal 2020. aastal 20 %, mis sarnaneb USA omaga.

Selleks et aidata vähendada Euroopa turulõhet kasvufirmade rahastamises, ühendab Euroopa Innovatsiooninõukogu toetused ja omakapitali, et toetada paljulubavaid süvatehnoloogia idu- ja kasvufirmasid. Juba on heaks kiidetud üle 1 miljardi euro investeeringuid ligi 200 süvatehnoloogia kasvufirmasse. Lisaks on Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut aidanud kaasata 7,3 miljardi euro ulatuses erainvesteeringuid idufirmadesse sellistes strateegilistes sektorites nagu patareid ja akud, vesinik ja tervishoid.

Taaste- ja vastupidavusrahastu raames võtavad liikmesriigid teadus- ja innovatsiooniinvesteeringuteks kasutusele lisaks ühtekuuluvuspoliitika vahenditele 35 miljardile eurole ka üle 47 miljardi euro nii investeeringuteks kui ka reformideks.

Sellest hoolimata on koguteguritootlikkuse kasv ELis viimase 30 aasta jooksul olnud vähem kui pool Ameerika Ühendriikide omast. See nõuab veelgi suuremat keskendumist strateegilisele tehnoloogiale (nt puhas tehnoloogia, kriitiliste toorainete asendamine, digitehnoloogia, kõrgtehnoloogilised materjalid, kõrgtehnoloogiline ja puhas tootmistehnoloogia), sealhulgas võimaliku kahesuguse kasutusega tehnoloogiale.

Lisaks ELi suurematele investeeringutele teadusuuringutesse ja innovatsiooni on vaja astuda samme, et veelgi rohkem tähtsustada ELi pikaajalise konkurentsivõime vajadustele vastavaid teadusuuringuid ja edendada uurimistulemuste muutmist praktilisteks ärirakendusteks.

Teadusuuringute ja innovatsiooni süsteemide ajakohastamiseks on vaja reforme, et suurendada teadus- ja innovatsiooniinvesteeringute mõju. Atraktiivset ärimudelit võib aidata näiteks kujundada ettevõtete ja teadusüksuste vaheliste sidemete tugevdamine ning tugistruktuuride parandamine teadusuuringute ja innovatsiooni tulemuste kasutuselevõtuks tööstuses.

ELi tasandil jätkab komisjon sellise poliitika väljatöötamist ja rakendamist, mille eesmärk on süvatehnoloogia ja keskkonnahoidliku tehnoloogia sektoris tegutsevate uuenduslike idu- ja kasvufirmade edendamine, sealhulgas Euroopa Innovatsiooninõukogu suutlikkuse suurendamise kaudu.

---

⁵¹ [EIP, 2023. aasta investeerimisuuring: Euroopa Liidu ülevaade.](#)

5. Energeetika

Põhiline tulemusnäitaja	Kirjeldus	Sihtväärtus	Viimane ELi väärtus ⁵²
Põhiline tulemusnäitaja nr 8: Taastuvatest energiaallikatest toodetud energia osakaal	Taastuenergia tootmine (nagu on kavandatud taastuenergia direktiivis).	45 % 2030. aastal	23,02 (2022) 21,77 % (2021)
Põhiline tulemusnäitaja nr 9: Mitte-kodutarbijate elektri hinnad	Elektrihind tööstustarbijatele annab hea ettekujutuse energia taskukohasusest.	Langevad ja jäävad seejärel püsima	IC-vahemik ELis ⁵³ : 0,21 eurot kWh kohta (2023. a esimene poolaasta) 0,18 eurot kWh kohta (2022. a esimene poolaasta)

EL on üleminekul vähese CO₂ heitega energiasüsteemile maailmas juhtival kohal. 2022. aastal oli kasvuhoonegaaside heide 32,5 %⁵⁴ väiksem kui 1990. aastal, samas kui ELi SKP suurenes 67 %. Samal ajal põhjustas Venemaa sõda Ukraina vastu energiakriisi, mis mõjutas märkimisväärselt kodumajapidamisi ja Euroopa tööstuse konkurentsivõimet. Kuigi energiahinnad on nüüdseks langenud, on need varasematest pikaajalistest suundumustest palju kõrgemad ja püsivalt kõrgemad kui konkureerivates piirkondades. Omavahel paremini ühendatud ja integreeritud energia siseturud aitavad tagada juurdepääsu taskukohasele, piisavale, usaldusväärsele ja vähese CO₂ heitega energiale.

Aastatel 2010–2021 vähenes ELi tööstusökosüsteemide heide kokku 3 %. Samal ajavahemikul vähenesid energiavarustussektori heitkogused 35 %⁵⁵.

ELi elektri hinnad suurtele tööstusharudele olid kuni 2021. aastani küll kaks korda kõrgemad kui Ameerika Ühendriikides, kuid siiski veidi madalamad kui Jaapanis ja Ühendkuningriigis. Alates 2021. aastast ja lisaks šokile, mille põhjustas Venemaa agressioonisõda Ukrainas, on hinnaerinevus Ameerika Ühendriikidega suurenenud, mis kahjustab ELi konkurentsivõimet⁵⁶.

ELi elektrituru korralduse⁵⁷ reform peaks kiirendama puhta energia kasutuselevõttu, sest see soodustab pikaajalisi lepinguid, mis tagavad nii hindade prognoositavuse kui ka investeerimiskindluse, ning aitab seega keskpikas perspektiivis piirata energiatootmise kulusid. VKEde kulud, mis on seotud **energiasäästliku tehnoloogiaga**, on viimasel viiel aastal suurenenud kõigis tööstusökosüsteemides, kõige märgatavamalt aga põllumajanduslikus toidutööstuses, tekstiilitööstuses ning turismi-, lennundus- ja kosmose- ning kaitsevaldkonnas³⁴.

⁵² Kättesaadavad andmed on 2023. aasta detsembrist. Komisjoni talituste töödokumendi (SWD(2024) 77–78) 1. lisa „Ülevaade pikaajalise konkurentsivõime põhilistest tulemusnäitajatest“ on esitatud teave pikemaajaliste suundumuste kohta

⁵³ IC-vahemik viitab keskmise suurusega tarbijatele, kelle aastane tarbimine jääb vahemikku 500 MWh kuni 2 000 MWh, ja selle põhjal saab tuletada energia taskukohasuse näitaja.

⁵⁴ Kliimameetmete 2023. aasta eduaruanne (COM(2023) 650 final).

⁵⁵ Eurostat, õhuheitmete arvepidamine, kasvuhoonegaasid NACE Rev. 2 tegevusalade kaupa, kvartaliandmed.

⁵⁶ Vt näiteks Orgalimi 2023. aasta sügise majandusväljavaated.

⁵⁷ [ELi elektrituru korralduse reform \(europa.eu\)](https://europa.eu)

Kõrgtehnoloogiline tootmistehnoloogia, nagu tööstusrobotika ja kihtlisandustootmine, võivad aidata veelgi säästa.

EL peab katma oma energianõudluse. See nõuab suuri investeeringuid vähese CO₂ heitega tehnoloogiasse. ELis tehtavad investeeringud taastuvatesse energiaallikatesse on aastatel 2015–2022 kasvanud 18,7 % aastas, ulatudes 38 miljardi euronni aastas. Veelgi suurem välismaiste otseinvesteeringute väljavool (92 miljardit eurot) kinnitab ELi tööstuse juhtpositsiooni selles valdkonnas⁵⁴. Teatise „Euroopa 2040. aasta kliimaeesmärk“ mõjuhinna näitab, et 2040. aastal põhineb üle 90 % ELi elektritarbimisest valdavalt taastuvenergiail, mida täiendab tuumaenergia⁵⁸. Komisjon on loonud ka Euroopa väikeste moodulreaktorite tööstusliidu.

Samuti on oluline ühendada uued vähese CO₂ heitega energia tootmiskeskused uute tarbimiskeskustega. Võrkudeteemaline Euroopa tegevuskava on esimene samm, millega nähakse ette mitu meetet, et kiirendada **võrkude kasutuselevõttu** ja taastuvenergia integreerimist⁵⁹. See peaks olema aluseks tulevastele laiaulatuslikele meetmetele, millega kiirendatakse Euroopa integreeritud energiataristu arendamist. Uues võrkude süsteemis on olulisel kohal ka digipööre⁶⁰. Kõigi (uute) energiaallikate integreerimise ja süsteemi stabiliseerimise eeltingimus on digipööre, andmetele juurdepääs ja automatiseerimine.

Nullnetotööstuse määrus ei soodusta mitte ainult nullnetotehnoloogia kasutuselevõttu, vaid ka **nullnetotehnoloogia tootmist** ELis. Euroopa tuuleenergia tegevuskavas on esitatud soovitusel ja kohustused tuuleenergia tootmisvõimsuse toetamiseks Euroopas⁶¹.

Taaste- ja vastupidavusrahaastul ning kaval „REPowerEU“, millega muu hulgas aidatakse võidelda energiaostuvõimetusega, on samuti oluline roll ELi energiasüsteemi vastupanuvõime, turvalisuse ja kestlikkuse suurendamisel, eelkõige energiatõhususse ning taastuvenergiasse ja energiavõrkudesse tehtavate investeeringute kaudu.

---

⁵⁸ Lisaks on liikmesriikide tuumaenergialiit teatanud kavatsusest saavutada 2050. aastaks 150 GW tuumaenergia tootmisvõimsus.

⁵⁹ COM(2023) 757.

⁶⁰ COM(2022) 552.

⁶¹ COM(2023) 669.

Viimase viie aasta jooksul on EL põhjalikult ajakohastanud oma energiapoliitika vahendeid, et saavutada Euroopa rohelise kokkuleppe, sealhulgas selle tööstuskava eesmärgid.

Kuid selleks, et hõlbustada vähese CO₂ heitega elektri kasutuselevõttu, selle integreerimist energiavõrkudesse ja nullnetotehnoloogia suuremat tootmist, tuleb teha veelgi rohkem. Kõik see on hädavajalik, et alandada energiahindu ja tugevdada Euroopa konkurentsivõimet.

Liikmesriigid peaksid nendesse valdkondadesse panustama näiteks elektrivõrgu- ja tuuleenergia tegevuskavade, taastuvenergia direktiivi ja ühtse turu normide täitmise tagamise rakkerühma töö kaudu, mida tehakse lubade andmise ja nullnetotööstuse määrase kiire rakendamise alal. Liikmesriigid peaksid kasutama Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormi, et suurendada kõigi ELi vahendite, sealhulgas ELi ühtekuuluvuspoliitika fondide potentsiaali ning toetada peamiste strateegiliste puhta energia tehnoloogiate arendamist ja tootmist.

6. Ringlus

Põhiline tulemusnäitaja	Kirjeldus	Sihtväärtus	Viimane ELi väärtus ⁶²
Põhiline tulemusnäitaja nr 10: Ringlussevõetud materjali kasutamise määr	Ringlussevõetud materjali kasutamise määr näitab taaskasutusse võetud ja majandusse tagasi suunatud materjalide osakaalu üldises materjalikasutuses. Ringmajanduse tegevuskava sihtväärtus: võrreldes 2020. aastaga kahekordistub	23,4 % 2030. aastaks	11,5 % (2022) 11,7 % (2021)

Euroopa liigub aeglaselt ringluspõhisema majanduse suunas. Alates 2000. aastast on ELi tööstuse loodusvarade tootlikkus⁶³ suurenenud 37 % ja see näitab materjalide tõhusamat kasutamist ELi tootmises, kuid ELi toormaterjali tarbimine⁶⁴ on püsinud viimasel kümnendil stabiilsena⁶⁵. Kui õigusaktid, milles hiljuti jõuti kokkuleppele, on rakendatud, parandavad need ringluspõhisust.

Kui majanduses võetakse rohkem materjale ringlusse, tähendab see esmase toorme väiksemat tarbimist, vähem jäätmeid ja väiksemat sõltuvust. Samuti kaasnevad sellega märkimisväärsed võimalused kvaliteetsete töökohtade loomiseks, eelkõige sotsiaalmajanduses. Biomajandus võib aidata ringlust suurendada, näiteks patarei- ja akumaterjalide valdkonnas.

Teise toorme kasutusmäär (11,5 %) oli 2022. aastal alla poole 2030. aastaks kokku lepitud eesmärgist, mis näitab märkimisväärselt kasutamata potentsiaali (vt joonis 3 ja põhiline tulemusnäitaja nr 10). Samal ajal on ELi tööstuse loodusvarade tootlikkus kahekümne aastaga

⁶² Kättesaadavad andmed on 2023. aasta detsembrist. Komisjoni talituste töödokumendi SWD(2024) 78 1. lisas „Ülevaade pikaajalise konkurentsivõime põhilistest tulemusnäitajatest“ on esitatud teave pikemaajaliste suundumuste kohta.

⁶³ See on seos sisemajanduse suuruse ja omamaiste loodusvarade kasutamise vahel.

⁶⁴ See on elanike tarbitud tooraine üldkogus ja hõlmab ELi tootmises kasutatavaid materjale, millele on lisatud impordis sisalduvad materjalid ja millest on maha arvatud ekspordis sisalduvad materjalid.

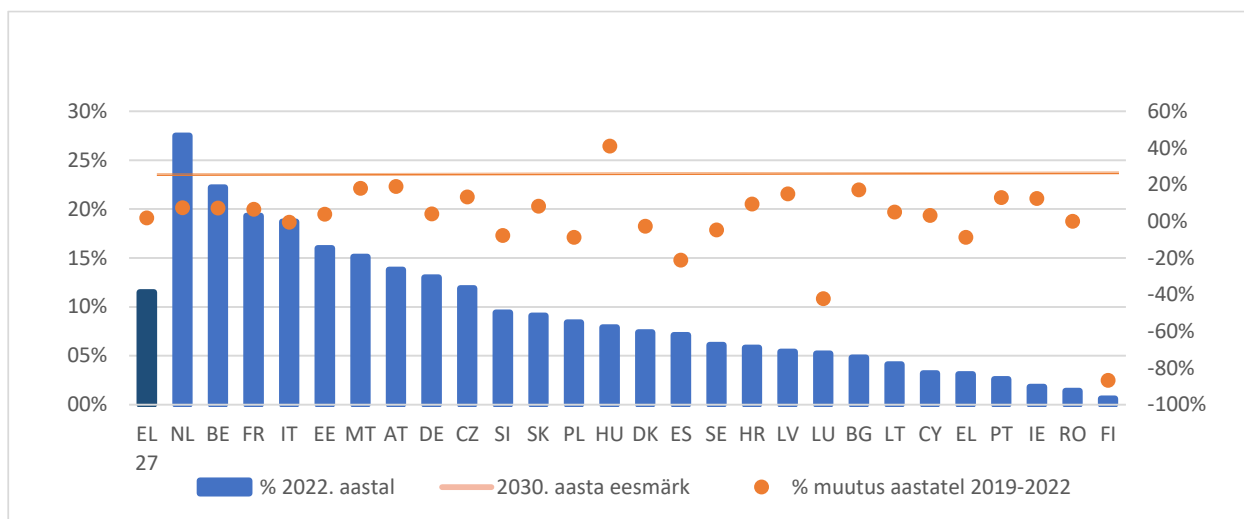
⁶⁵ [Euroopa toormaterjali tarbimine \(europa.eu\)](https://europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&code=sdg_12_2_1).

suurenenud 37 %⁶⁶ ning see näitaja on nüüd võrreldav Ameerika Ühendriikide omaga ja kolm korda suurem kui Hiina vastav näitaja.

Mittekestlik tarbimine ja sellega seotud tootmine on ringluse peamised kitsaskohad⁶⁷. Ainult 20 % VKEdest kasutab ringlussevõetud materjale ja ainult 11 % on rakendanud ringlussevõetud materjali kasutamisel põhinevaid ärimudeleid⁶⁸.

Õigusaktid, mis on hiljuti vastu võetud või milles on jõutud poliitilisele kokkuleppele, **parandavad oluliselt ringluspõhisust** ELis. Euroopa **kriitiliste toorainete määruses** on sätestatud, et liidu ringlussevõtuvõimsus peaks 2030. aastaks katma 25 % liidu aastasest strateegiliste toorainete tarbimisest. Toote tasandil võimaldab **kestlike toodete ökodisaini määrus** töötada välja konkreetsed ringluskriteeriumid ELi turule lastavate tootekategooriate jaoks⁶⁹. See aitab vähendada ühtse turu killustatust, mis tuleneb toodete kestlikkust käsitlevate riiklike normide erinevustest. Teabe jagamist tarneahelates hõlbustab digitaalne tootepass. Selleks et tagada kohaldatavate ökodisaini nõuete parem täitmine, eelkõige imporditud toodete puhul, tõhustatakse turujärelevalvet. Juba praegu aitab **patareisid ja akusid käsitlev ELi õigusraamistik**⁷⁰ kaasa patareide ja akude tootmise ringluspõhistele väärtusahelatele. Samal ajal tuleb ringluse soodustamiseks kõrvaldada mõned tõkked, näiteks seoses jäätmete mõistega. Direktiiv tarbijate mõjuvõimu suurendamise kohta ja roheväidete direktiiv aitavad tarbijail kindlaks teha usaldusväärseid ja kestlikke tooteid.

Joonis 3: Ringlussevõetud materjali kasutamise määr (teiseste materjalide kasutamine protsendina üldisest materjalikasutusest)

Allikas: Eurostat

⁶⁶ Eurostat: [Materjalivoogude arvepidamine ja loodusvarade tootlikkus – Väljaanne „Statistic Explained“ \(europa.eu\).](#)

⁶⁷ [Tingimused ja viisid kestlikuks ja ringluspõhiseks tarbimiseks Euroopas – Euroopa Keskkonnaamet \(europa.eu\).](#)

⁶⁸ Vt tööstusökosüsteemide uuring 6. lisas.

⁶⁹ Kestlike toodete ökodisaini määrus (COM(2022) 142).

⁷⁰ Määrus (EL) 2023/1542.

Hiljuti vastu võetud õigusaktid suurendavad ELis ringlust. Kuid selleks, et tagada nende tulemuslikkus, peavad liikmesriigid tegema tööd ringlusega seotud tootealaste regulatiivsete nõuete turujärelevalve tugevdamiseks. Lisaks võiksid liikmesriigid edendada kestlikku materjalitarbimist ning toetada teiseste materjalide tööstuslikku kasutamist (tööstuslik sümbioos ettevõtjate seas) ja jagamismajanduse platvorme, kuhu koondataks nii ringlussevõetavate/taaskasutatavate jäätmete pakkumine kui ka nõudlus. Lisaks on oluline ringmajandust süvalaiendada, edendades teadusuuringuid ja innovatsiooni, töötajate täiendus- ja ümberõpet ning keskendudes rahastamisvahendite kasutamisele.

7. Digipööre

Põhiline tulemusnäitaja	Kirjeldus	Sihtväärtus	Viimane ELi väärtus ⁷¹
Põhiline tulemusnäitaja nr 11: VKEde digimahukus	Vähemalt algtasemel digimahukusega ELi ettevõtete osakaal. Algtase eeldab, et kaheteistkümnest valitud digitehnoloogiast kasutatakse vähemalt nelja (nt kasutatakse mis tahes tehisintellektitehnoloogiat; e-kaubandus moodustab vähemalt 1 % kogukäibest jne), nagu on kindlaks määratud programmis „Tee digikümnendisse“.	90 % 2030. aastaks	69,30 % (2022) 61,36 % (2021)
Põhiline tulemusnäitaja nr 12: Digitehnoloogia kasutuselevõtt ettevõtetes	Pilvandmetöötluse teenused, suurandmed ja/või tehisintellekti kasutusele võtnud Euroopa ettevõtete osakaal. Programmis „Tee digikümnendisse“ seatud sihtväärtus.	75 % 2030. aastaks	Pilvandmetöötlusteenused 34 % (2021) Suurandmed: 14 % (2020) Tehisintellekt 8 % (2021)

Digitehnoloogia kättesaadavaks tegemine ja kasutuselevõtt ning majanduse üldine digiüleminek on konkurentsivõime ja suveräänsuse olulised tõeke jõud. Praeguseks on kasutusel mitu rahastamisvahendit ja seadusandlikku algatust, millega edendatakse ettevõtete digipööret ning ELi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektori konkurentsivõimet. Ühiseid jõupingutusi on vaja jätkata ja tõhustada, et kiirendada digipööret, kõrvaldada investeringute puudujääk ja parandada digisuutlikkust kooskõlas digikümnendi poliitikaprogrammiga.

Hoolimata ELi tugevatest külgedest konkreetsetes digitehnoloogia valdkondades, nagu kõrgtehnoloogiline tootmistehnoloogia ja pooljuhitootmiseseadmed, on ELi osakaal ülemaailmsel info- ja kommunikatsioonitehnoloogia turul viimasel kümnendil järsult vähenenud, 21,8 %-lt (2013) 11,3 %-le (2022), samas kui Ameerika Ühendriikide turuosa on suurenenud 26,8 %-lt 36 %-le⁷².

Poliitikaprogramm „Tee digikümnendisse“⁷³ on ELi ja riiklike ametiasutuste koostööl põhinev juhtimissüsteem, mis toetab konkreetsete 2030. aasta eesmärkide ja sihtide saavutamist. Selles keskendutakse neljale valdkonnale: digioskused; digitaristu; ettevõtete digipööre, sealhulgas

⁷¹ Kättesaadavad andmed on 2023. aasta detsembrist. Komisjoni talituste töödokumendi SWD(2024) 78 1. lisa „Ülevaade pikaajalise konkurentsivõime põhilistest tulemusnäitajatest“ on esitatud teave pikemaajaliste suundumuste kohta.

⁷² [IKT üleilmne turuosa – 2023 | Statista](#).

⁷³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta otsus (EL) 2022/2481.

võttes kasutusele sellise tipp tehnoloogia nagu tehisintellekt, pilvteenused ja suurandmete analüüs, ning avalike teenuste digitaliseerimine. Esimeses aruandes digikümnendi olukorra kohta⁷⁴ rõhutatakse **vajadust kiirendada ja süvendada ühiseid jõupingutusi**, et saavutada meie eesmärgid pooljuhtide ja kõrgema taseme digioskuste valdkonnas ning edendada Euroopa ettevõtete digipööret.

Mitmest ELi rahastamisvahendist toetatakse **digisuutlikkust, digitaristut ja digiüleminekuks vajalikke oskusi**. Näiteks on programm „Digitaalne Euroopa“ (koos programmiga „Euroopa horisont“) aidanud ELil saavutada kõrgjõudlusega andmetöötuse valdkonnas maailmataseme ning pakub strateegilist rahastust, millega toetatakse tehisintellekti, kõrgema taseme digioskuste, küberturvalisuse ning haldusasutustes ja ettevõtetes digilahenduste kasutuselevõtu projekte.

Generatiivse tehisintellekti murranguline esilekerkimine loob ainulaadse võimaluse turul, mis peaks aastatel 2023–2030 kasvama üle 24,4 % aastas⁷⁵. Selleks et edendada innovatsiooni tehisintellekti valdkonnas, luuakse tehisintellekti käsitleva õigusaktiga tehisintellekti arendajatele stabiilne, prognoositav ja proportsionaalne õigusraamistik, mis suurendab inimeste ja ettevõtete usaldust tehisintellektirakenduste vastu ning seeläbi nende kasutuselevõttu ELis.

Lisaks muudab idufirmade ja VKEde toetuseks mõeldud tehisintellekti innovatsioonipakett⁷⁶ Euroopa usaldusväärse tehisintellekti valdkonnas uuenduslikuks jõuks ja täiendab õigusraamistikku. Tuginedes maailmas juhtivale Euroopa kõrgjõudlusega andmetööstustaristule (ühisettevõte EuroHPC), luuakse tehisintellektivabrikud, mis ühendavad tehisintellekti peamised koostisosad – andmed, andmetöötuse, algoritmid ja anded – ning toimivad ühtse kontaktpunktina tehisintellekti idufirmadele suurte tehisintellektimudelite koolitamiseks ja arendamiseks. Lisaks ühendab see tehisintellekti idufirmad ja teadlased tööstuskasutajatega ning edendab generatiivse tehisintellekti uuenduslikke rakendusi Euroopa 14 tööstusökosüsteemis.

Muude ELi poliitikameetmete võtmist on juba alustatud, et **suurendada omamaist liidusisest võimsust** muu valdkonnaülese digitehnoloogia alal ning keskenduda **strateegilise sõltuvuse** vähendamisele kiipide ja pilveteenuste valdkonnas⁷⁷. **Kiibimäärusega** suurendatakse ELi tootmisvõimsust⁷⁸ tagamaks, et 2030. aastaks moodustaks Euroopa tipp tasemel pooljuhtide toodang väärtuselt vähemalt 20 % maailma toodangust. **Mikroelektroonika ning järgmise põlvkonna pilvandmetöötuse taristu ja teenuste valdkonna üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektidega** kaasatakse suurettevõtted ja idufirmad, et investeerida olulisse

---

⁷⁴ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2023-report-state-digital-decade>. See on terviklik raamistik, mille alusel juhitakse ja koordineeritakse kõiki digivaldkonna meetmeid, lähtudes tööstuspoliitilisest perspektiivist. Eelkõige seatakse digikümnendi eesmärgid ja jälgitakse nende saavutamist, sest tegemist on ühenduvuse, digioskuste, digiettevõtluse ja digitaalsete avalike teenuste mõõdetavate eesmärkidega.

⁷⁵ Association for Computing Machinery, TechBriefs, suvi 2023, 8. väljaanne – [3626110 \(acm.org\)](https://www.acm.org/techbriefs).

⁷⁶ [Komisjon käivitab tehisintellekti innovatsioonipaketi, et toetada tehisintellekti idufirmasid ja VKEsid. Euroopa digituleviku kujundamine \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_1000).

⁷⁷ Komisjoni talituste töödokument SWD(2021)352 „Strateegiline sõltuvus ja suutlikkus“, mis on lisatud dokumendile „2020. aasta uue tööstusstrateegia ajakohastamine: ehitame üles tugevama ühtse turu, et Euroopa saaks taastuda“.

⁷⁸ Juba 14 uuel pooljuhitehasel on kavas tööd alustada ja käivitada tootmine 2030. aastaks.

uuenduslikku tööstusvõimekusse⁷⁹ ning arendada välja koostalitlusvõimeline ja avalikult juurdepääsetav Euroopa andmetöötuse ökosüsteem.

Digitehnoloogia kasutuselevõtt ELi ettevõtetes võib märkimisväärselt suurendada tööviljakust kogu majanduses. 2022. aastal oli vähemalt algtasemel digimahukus 69 %-l ELi VKEdest, kuid 2030. aastaks seatud digikümnendi eesmärk on 90 % (vt põhiline tulemusnäitaja nr 11). Digitehnoloogia kasutusele võtnud 10 või enama töötajaga ELi ettevõtete osakaal oli 2020. aastal suurandmete puhul 14 % ning 2021. aastal pilvandmetöötuse puhul 34 % ja tehisintellekti puhul 8 %, võrreldes 2030. aasta eesmärgiga, mille kohaselt 75 % ettevõtetest kasutavad vähemalt üht sellist tehnoloogiat (vt põhiline tulemusnäitaja nr 12). Digitaal tehnoloogia idufirmad on väga aktiivsed enamikus tööstusökosüsteemides. Nende osakaal on kõige suurem tervishoiu ja liikuvuse valdkonnas ning kultuuri- ja loomesektoris³⁴. Paljud neist idufirmadest pakuvad põhilisi digilahendusi, nagu veebiturud või tarkvarateenused, mis aitavad ökosüsteeme ümber kujundada.

ELi ettevõtjate, eelkõige VKEde, ja avalike teenuste digitaliseerimine edeneb, kuid jääb mõnes valdkonnas väga kaugele 2030. aasta digikümnendi eesmärkidest ja sihtidest. Selle probleemi lahendamiseks peaksid ELi liikmesriigid täielikult rakendama poliitikaprogrammi „Tee digikümnendisse“.

EL on juba võtnud mitmesuguseid poliitikameetmeid, et vähendada strateegilist sõltuvust ja edendada konkurentsivõimet, suurendades investeringuid strateegilisse tehnoloogiasse, nagu pooljuhid, pilveteenused, tehisintellekt ja kõrgjõudlusega andmetöötus. Selleks et need poliitikameetmed oleksid tulemuslikumad, peaksid liikmesriigid ühtlustama tööstussuutlikkuse suurendamise strateegiad asjaomastes valdkondades.

8. Haridus ja oskused

Põhiline tulemusnäitaja	Kirjeldus	Sihtväärtus	Viimane ELi väärtus ⁸⁰
Põhiline tulemusnäitaja nr 13: Täiskasvanute osalemine hariduses ja koolituses igal aastal (mehed ja naised keskmiselt)	Koolitusel osalemise suurenemine näitaks, et jätkusuutlikku konkurentsivõimet tagavate oskuste arendamisel on tehtud suuri edusamme (sihtväärtusena kirjas Porto tippkohtumise eesmärkides, sotsiaalõiguste sambas).	60 % 2030. aastaks	37,4 % (2016) Põhineb täiskasvanuhariduse uuringul, mida varem korraldati iga kuue aasta järel.
Põhiline tulemusnäitaja nr 14: Täiskasvanute tööhõive määr	Suurem tööhõive määr aitab kaasa sotsiaalselt jätkusuutlikule konkurentsivõimele (üks Porto tippkohtumise eesmärkidest, sotsiaalõiguste samm).	78 % 2030. aastaks	74,6 % (2022) 73 % (2021)

⁷⁹ Sealhulgas kriitilised toorained, varustus, pooljuhtplaadid, teadusuuringud, tootmiseelne etapp ja disainilahendused.

⁸⁰ Kätesaadavad andmed on 2023. aasta detsembrist. Komisjoni talituste töödokumendi SWD(2024) 78 1. lisa „Ülevaade pikaajalise konkurentsivõime põhilistest tulemusnäitajatest“ on esitatud teave pikemaajaliste suundumuste kohta.

Põhiline tulemusnäitaja nr 15: IKT-spetsialistid (naised ja mehed keskmiselt, % tööhõivest)	Selle näitajaga, mis on üks sihtväärtusi programmis „Tee digikümnendisse“, mõõdetakse digitehnoloogia arendamisele ja kasutuselevõtule spetsialiseerunud sobiva profiiliga töäjõuga seotud edusamme.	20 miljonit 2030. aastaks (st umbes 10 % kogutööhõivest)	9,4 miljonit (2022) 8,9 miljonit (2021) Protsent kogutööhõivest: 4,6 % (2022) 4,5 % (2021)
Kavandatud põhiline tulemusnäitaja nr 15a: 15-aastaste keskmised testitulemused (PISA)	PISA on OECD rahvusvaheline õpilaste hindamise programm. PISAga hinnatakse 15-aastaste suutlikkust kasutada lugemisoskust ning matemaatika ja loodusteaduste alaseid teadmisi ja oskusi päriselu probleemide lahendamiseks.	↑	<i>Matemaatika:</i> 474 (2022) 492 (2018) <i>Lugemisoskus:</i> 475 (2022) 488 (2018) <i>Loodusteadused:</i> 484 (2022) 488 (2018)

2022. aastal oli ELis tööhõive määr 74,6 % ja 2030. aastaks seatud tööhõive määr 78 % saavutamine edeneb kavakohaselt. Kolm neljandikku VKEdest seisab praegu siiski silmitsi töäjõu ja oskuste nappusega. Seda probleemi on hakatud lahendama oskuste pakti ja töäjõu liikuvust hõlbustavate meetmetega. Kvaliteetsete töökohtade kättesaadavus, soolise ebavõrdsuse vähendamine ja kõigi jaoks võrdsete võimaluste edendamine on töäjõu ligimeelitamisel ja hoidmisel keskse tähtsusega. Kvalifitseeritud töäjõud on praeguste demograafiliste muutuste kontekstis konkurentsivõime võtmetegur⁸¹.

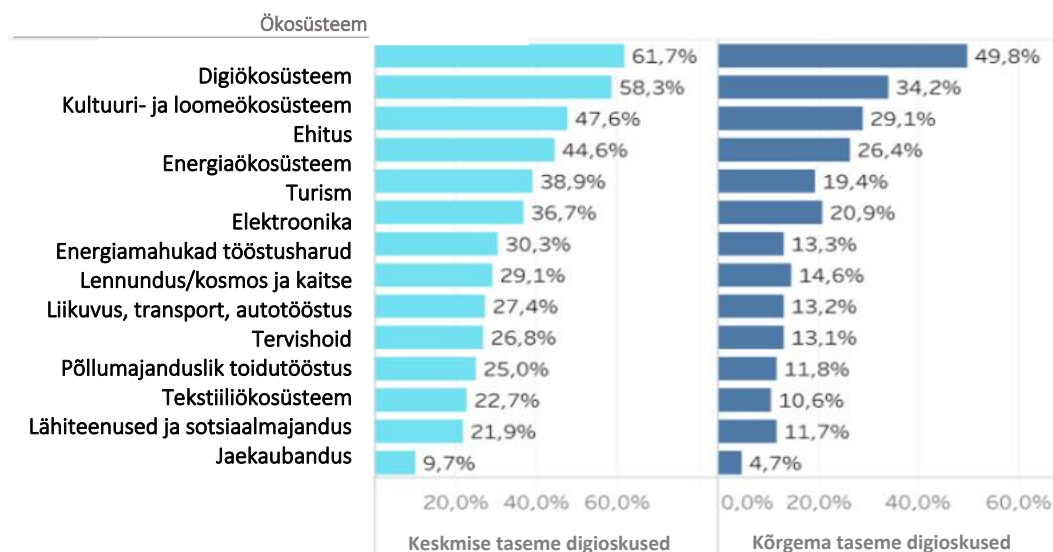
Rohe- ja digipööre tekitavad **nõudluse uute oskuste järele**, milleks on vaja töäjõu täiend- ja ümberõpet. Näiteks vajab 35–45 % hoonete renoveerimise sektori töötajatest energiatõhususe alast koolitust⁸². Digioskuste järele on väga suur nõudlus, ent konkreetset vajadused ökosüsteemide lõikes on väga erinevad (vt joonis 4). 2022. aastal jõudis IKT-spetsialistide arv 9,4 miljonini ja moodustas 4,6 % kogutööhõivest. 2030. aastaks seatud eesmärk on 20 miljonit IKT-spetsialisti (vt põhiline tulemusnäitaja nr 15). Teisest küljest osaleb ELis igal aastal õppetegevuses ainult umbes üks täiskasvanu kolmest (vt põhiline tulemusnäitaja nr 13). Lisaks halvenesid ELis 2022. aastal 15-aastaste keskmised testitulemused võrreldes 2018. aastaga kõigis valdkondades, kus ELi peamised konkurendid on saavutanud paremaid tulemusi. See näitab, et Euroopas on probleem noortele põhioskuste tagamisel.

⁸¹ Teatis „Demograafilised muutused Euroopas: poliitikavahendid“ (COM(2023) 577 final).

⁸² Euroopa Ametiühingute Keskliit, „Oskused ja kvaliteetsed töökohad ehituses“: [230630 - jtc study report may 2023.pdf \(ituc-csi.org\)](https://ituc-csi.org/jtc_study_report_may_2023.pdf).

Joonis 4: vähemalt keskmise või kõrgema taseme digioskusi nõudvate veebipõhiste töökuulutuste osakaal (%), EL 27.

Allikas: Technopolis Groupi analüüs, mis põhineb Cedefopi Skillovate andmetel ja mis on tehtud Euroopa tööstusökosüsteemide seire 2023. aasta projekti jaoks.

ELi käsutuses on poliitikavahendid nende probleemide lahendamiseks⁸³. Riiklike **investeeringuid inimkapitali** toetatakse ühtekuuluvuspoliitika vahenditest ja eelkõige Euroopa Sotsiaalfond+-ist (ESF+)⁸⁴. **Oskuste pakti** ja kõigis 14 tööstusökosüsteemis loodud konkreetsete partnerluste kaudu aitab EL kaasa miljonite töötajate vajalikule täiend- ja ümberõppele kõigis tööstusökosüsteemides. 1 500 majandus- ja sotsiaalpartnerit lubasid 2030. aastaks võimaldada täiend- ja ümberõpet 10 miljonile töötajale ning juba on välja töötatud üle 15 000 koolitusprogrammi. Lisaks toetab komisjon nullnetotööstuse määruse alusel **oskuste akadeemiade** loomist, et laiendada nullnetotehnoloogia tootmist ja paigaldamist ning hankida selle jaoks vajalikke tooraineid⁸⁵. Tehnilise toe rahastamisvahend aitab liikmesriikidel kavandada ja rakendada struktuurireforme, mis edendavad elanikkonna täiend- ja ümberõpet ning parandavad noorte oskusi. Talendiotsingumehhanism⁸⁶ toetab ELi piirkondi, mida mõjutab tööealise elanikkonna kiirem vähenemine.

⁸³ Näiteks aitab kvaliteetsesse haridusse ja koolitusse investeerimise õppelabor liikmesriikidel kindlaks määrata poliitikameetmed, mis on eriti tulemuslikud põhi- ja kõrgema taseme oskuste edendamisel.

⁸⁴ Programmitöö perioodil 2021–2027 peaksid ESF+ investeeringud haridusse ja oskustesse ulatuma üle 42 miljardi euro (kogueelarve), millest üle 15 miljoni euro tuleks eraldada täiskasvanuharidusele. Riiklikud kavavad ESF+ või taaste- ja vastupidavusrahastu vahendite kasutamiseks sisaldavad mitut tööjõu ümberõppe meetet; umbes pooltel liikmesriikidel kuuluvad nende hulka ka isiklike õppekontode kavadega seotud meetmed, millega rakendatakse nõukogu 2022. aasta juuni soovitusi.

⁸⁵ Oskuste akadeemiad töötavad välja õppeprogramme, mida pakutakse liikmesriikide haridus- ja koolitusteenuse osutajatele. Tuginedes patareid- ja akusektori mudelile, on iga akadeemia eesmärk koolitada kolme aasta jooksul pärast asutamist 100 000 õppijat. Lisaks sellele koondab küberskuste akadeemia küberskuste valdkonna algatused ja koordineerib neid paremini, et vähendada küberturbspetsialistide nappust [Küberskuste akadeemia | Digioskuste ja töökohtade platvorm \(europa.eu\)](#).

⁸⁶ „Talentide rakendamine Euroopa piirkondades“, (europa.eu)

Oskuste nappust ühtsel turul võib aidata leevendada **töötajate liikuvus**⁸⁷. Seni puudutab see siiski suhteliselt väheseid ELi töötajaid (3,8 %⁸⁸) ja on palju levinum kõrge kvalifikatsiooniga töötajate hulgas. Vaid 14 % ELi VKEdest (võrreldes 30 %-ga suuretevõtetest) on püüdnud värvata töötajaid teistest ELi liikmesriikidest⁸⁹. Sageli takistavad tööjõu liikuvust regulatiivsed või haldusnõuded. Neid on vaja lihtsustada. Töötamise eesmärgil teise liikmesriiki kolivad ELi kodanikud puutuvad kokku kohalike omavalitsuste registreerimistavade ja riiklikule IT-süsteemile juurdepääsu erinevustega⁹⁰. **Kutsekvalifikatsioonide tunnustamise määr** teises liikmesriigis reguleeritud kutsealal tegutsemiseks on suhteliselt kõrge enamikus liikmesriikides, kuid teatavatel kutsealadel ja mõnes riigis kehtivad endiselt piiravad kvalifikatsiooninõuded ja menetlused kestavad kaua⁹¹. Selleks et soodustada **kolmandatest riikidest pärit töötajate** ligimeelitamist, sisaldab komisjoni koostatud oskuste ja talentide liikuvuse pakett⁹² liikmesriikidele soovitusi selle kohta, kuidas lihtsustada kolmandate riikide kodanike kvalifikatsiooni tunnustamist,⁹³ ning ettepanekut võtta vastu määrus ELi talendireservi loomise kohta⁹⁴.

31. jaanuaril 2024 Val Duchesse'is toimunud sotsiaalpartnerite tippkohtumise järelmeetmena esitab komisjon koostöös sotsiaalpartneritega 2024. aasta kevadeks tööjõu ja oskuste nappuse vähendamise tegevuskava.

---

⁸⁷ Euroopa Komisjon (2023), „Employment and Social Developments in Europe“ (Euroopa tööhõive ja sotsiaalarengu 2023. aasta aruanne).

⁸⁸ [Piiriülene tööjõu liikuvus ning oskuste ja töökohtade vastavusseviimine |Ühtse turu tulemustabel \(europa.eu\)](#). Lisaks näib ainult 17 % ELi kodanikest olevat kunagi elanud [või töötanud muus riigis kui nende koduriik \(vt Euroopa Komisjoni 2022. aasta Eurobaromeetri uuring nr 528 „ELi-sisene liikuvus pärast pandeemiat“\)](#).

⁸⁹ Euroopa Komisjon (2023), Eurobaromeetri kiiruuring nr 537 „VKEd ja oskuste nappus“.

⁹⁰ Eurobaromeetri kiiruuring nr 529 „Euroopa oskusteaasta: oskuste nappus ning värbamis- ja töösuhte säilitamise strateegiad väikestes ja keskmise suurusega ettevõtetes“.

⁹¹ [Juurdepääs teenustele ja teenuseturgudele |Ühtse turu tulemustabel \(europa.eu\)](#).

⁹² Teatis oskuste ja talendi liikuvuse kohta, COM(2023) 715.

⁹³ C(2023) 7700 final.

⁹⁴ COM(2023) 716 final.

ELi vahendite tulemuslikum ja sihipärasem kasutamine, et investeerida riiklikul tasandil haridusse ja oskustesse, näiteks selleks, et toetada oskuste pakti ja nullnetotööstuse oskuste akadeemiate meetmeid, võib aidata saavutada edusamme hariduse ja koolituse vastavusse viimisel nõudlusega oskuste järele.

Lisaks võiks töötajate ja teenuseosutajate liikuvust hõlbustada reguleeritud kutsealadele proportsionaalsete juurdepääsunõuete kehtestamise, kutsekvalifikatsioonide sujuvama tunnustamise ning teise liikmesriiki kolivatele kodanikele lihtsamate ja digitaalsel kujul paremini kättesaadavate registreerimisvõimaluste kaudu.

9. Kaubandus ja avatud strateegiline autonoomia

Põhiline tulemusnäitaja	Kirjeldus	Sihtväärtus	Viimane ELi väärtus ⁹⁵
Põhiline tulemusnäitaja nr 16: Kaubandus välismaailmaga (osakaal SKPs)	Kaubandus välismaailmaga (osakaal SKPs)	↑	Kaubad 17,6 % (2022) Kaubad 14,8 % (2021) Teenused 7,7 % (2022) Teenused 6,9 % (2021)
Kavandatav põhiline tulemusnäitaja nr 16a: Kaupade ja teenuste ekspordi osakaal ülejäänud maailma impordis	ELi, Ühendkuningriigi, Ameerika Ühendriikide, Jaapani ja Hiina kaupade ja teenuste ekspordist vastava osakaaluna ülejäänud maailma impordis.	Stabiilne või kasvas	Kaubad 16,2 % (2022) Kaubad 16,4 % (2021) Teenused 33,1 % (2022) Teenused 35,2 % (2021)

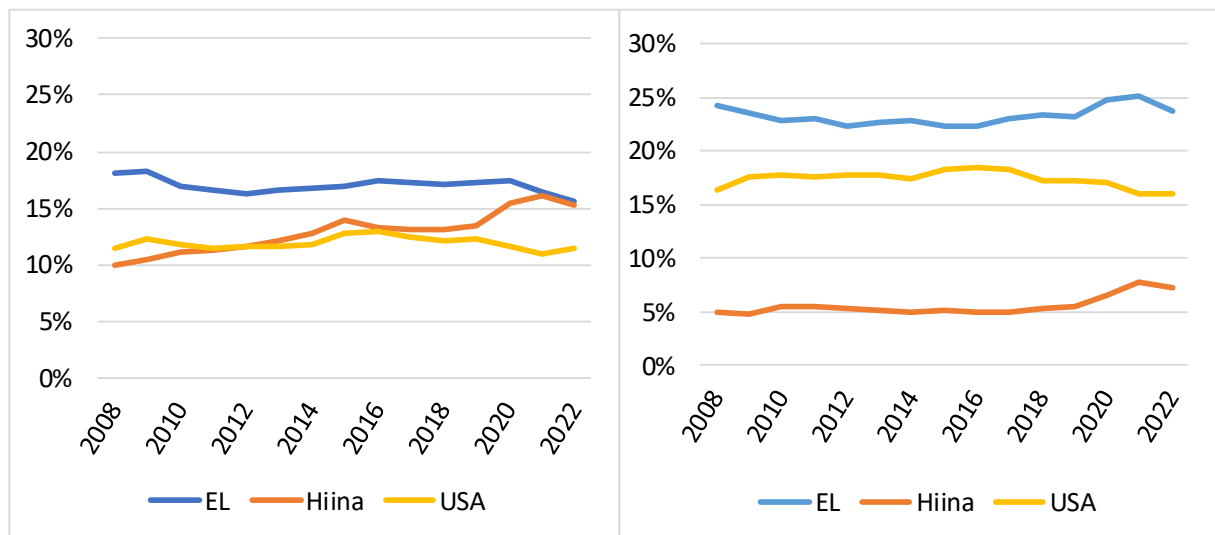
Kaubandus on ELi pikaajalise konkurentsivõime võti. See edendab tõhusust ja innovatsiooni ning avab ELi ettevõtjatele turge. EL saab oma positsioonist suurima kaupleja ja investorina majanduslikku ja poliitilist jõudu: EL on maailma suurim eksportija, kelle arvele langeb 16 % ülemaailmsest ekspordist. EL edendab avatud ja reeglitel põhinevat kaubandust ning sellel põhineb ka tema enda edu. Samal ajal on suurenenud geopoliitilistest pingetest, ebaausatest kaubandustavade ja asümmeetrilisest sõltuvusest tulenevad uued riskid sundinud ELi astuma uusi, tarnete mitmekesisust soodustavaid samme, tugevdades kaubandus- ja investeerimissidemeid ning tootmisvõimsust elutähtsates valdkondades. Selleks et kaitsta võrdseid tingimusi ELi ettevõtjate jaoks, kasutab EL ka oma kaubanduse kaitsemeetmeid ja täiendab oma töövahendeid.

Kaubandus on ELi pikaajalise konkurentsivõime võti. ELi-väline kaubavahetus ja teenusekaubandus moodustas 2022. aastal vastavalt 18 % ja 8 % ELi SKPst. EL on **maailma suurim eksportija** (16 % kõikide riikide impordist; näitaja poolest sarnaneb Hiinaga ja edestab oluliselt Ameerika Ühendriike). ELil on eriti head tulemused teenuste (vt joonis 5) ja kõrgtehnoloogia ekspordi (23 %) valdkonnas, kuigi see osakaal on viimase kümne aasta jooksul

⁹⁵ Kättesaadavad andmed on 2023. aasta detsembrist. Komisjoni talituste töödokumendi SWD(2024) 78 1. lisa „Ülevaade pikaajalise konkurentsivõime põhilistest tulemusnäitajatest“ on esitatud teave pikemaajaliste suundumuste kohta.

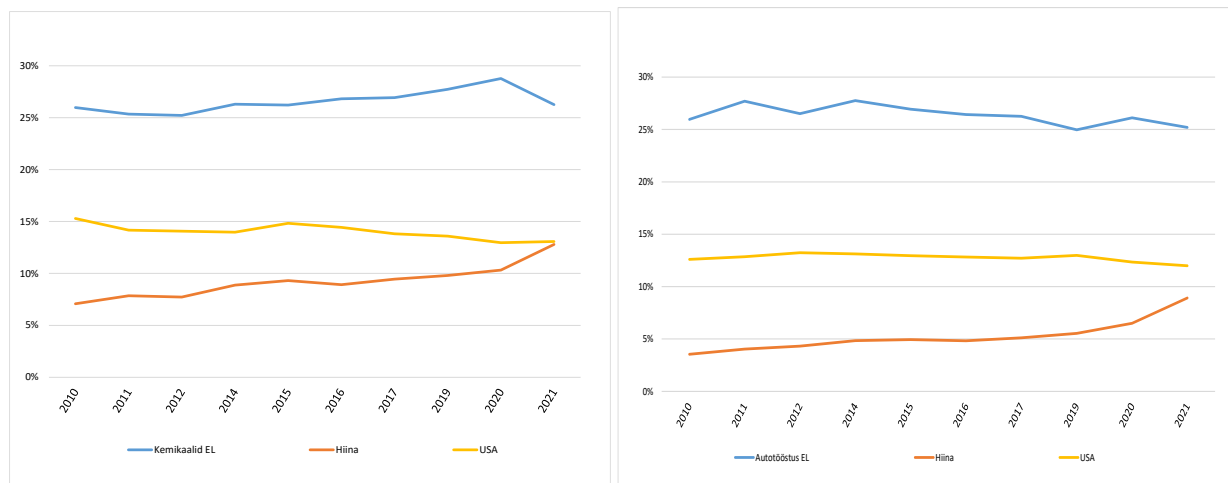
järk-järgult vähenenud⁹⁶. EL domineerib ülemaailmses ekspordis ka mitmes tootmisectoris, näiteks kemikaalide ja autotööstuse turul (vt joonis 6), kus aga viimasel ajal toimunud muutused, eelkõige energiakriis ja Hiina kiire kasv puhta tehnoloogia turgudel, on kaasa toonud turuosa vähenemise. Tegelikult võib tõuketegurite (suuremad energiakulud ELis) ja tõmbetegurite (väga atraktiivsed investeerimistingimused kolmandates riikides) kombinatsioon avaldada negatiivset mõju investeeringutele, mida Euroopa vajab edukaks rohe- ja digipöördeks.

Joonis 5 : Osakaal maailma ekspordis: kokku (vasakul); teenused (paremal)

Allikas: Euroopa Komisjon WTO (Maailma Kaubandusorganisatsioon) andmete põhjal

Joonis 6: Osakaal maailma ekspordis: EL, Hiina, USA (%): kemikaalid (vasakul); autotööstus (paremal)

Allikas: Euroopa Komisjon WTO andmete põhjal

COVID-19 pandeemia põhjustatud kriis ja Venemaa sissetung Ukrainasse on toonud esile ühtse turu haavatavuse tarneahela häirete korral. See on nõudnud julgeid meetmeid, sealhulgas

⁹⁶ [Majanduslik vastupanuvõime | Ühtse turu tulemustabel \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-operations/infographic-116226.attachments).

vastastikuseid meetmeid, ühisoste ja mitmekesistatud tarneid⁹⁷. Euroopa ostjate nõudluse koondamisel ning rahvusvahelistelt tootjatelt ja tarnijatelt Euroopasse gaasitarnete tagamisel on olnud keskse tähtsusega ELi vabatahtlik gaasiostukava. Seda võiks kasutada strateegiliste kaupade, sealhulgas vesiniku ja kriitiliste toorainete ühisostu korraldamise kavana.

ELi **sidemed Hiinaga** on viimase kahe aastakümne jooksul tihenunud. Hiljutised ekspordikontrollid, mille Hiina kehtestas galliumile, germaaniumile ja tehisgrafiitoodetele, näitavad olemuslikke riske, mis on seotud ulatusliku majandusliku sõltuvusega ühest ELi-väliselt tarnijalt pärit impordist. Sellega seoses arendab ja rakendab komisjon Hiinast lähtuvate riskide vähendamise strateegiat.

Vastuseks Euroopa Ülemkogu 2020. aasta oktoobri taotlusele on komisjon teinud kindlaks ELi **strateegilised sõltuvused**⁹⁸ ja alustanud nende vähendamist. Strateegilised sõltuvused moodustavad ligikaudu 9,2 % kogu ELi-välisest impordist, 40 %-l kindlaks tehtud juhtudest esinesid üksikud nõrgad lülid⁹⁹. Olulised sektorid, nagu kosmos- ja kaitsesektor, on samuti aldis välissõltuvustele ning seetõttu on vaja nende turgude suuremat ELi-sisest integratsiooni.

Mitu **ELi mittekuuluvat riiki** on võtnud meetmeid, et vähendada oma sõltuvust ning suurendada laenude andmist ja investeerimist strateegilistesse sektoritesse¹⁰⁰. Tänu toetusele riigile kuuluvatele ettevõtetele, toetusprogrammidele, valitsuse arendusfondidele ja oma kaubandustavadele on Hiina nüüd puhta tehnoloogia turul esirinnas. Hiina on teatanud, et kavatseb investeerida üle 280 miljardi USA dollari. See aga põhjustab liigset tootmisvõimsust ja hinnasurvet, mis võib seada ohtu teiste riikide tööstuse. Inflatsiooni vähendamise seadusega (IRA) on USA suurendanud oma jõupingutusi kliimamuutuste vastu võitlemisel. Ameerika Ühendriikide lähenemisviis põhineb subsiidiumidel, millega luuakse nullnetotehnoloogia omamaine tootmisbaas. Mõned inflatsiooni vähendamise seaduse elemendid, eelkõige diskrimineeriv sisu, koostet käsitlevad nõuded ja tootmistoetused, on tekitanud ELile ja teistele rahvusvahelistele partneritele aga muret¹⁰¹. Näiteks suurendavad inflatsiooni vähendamise seaduse maksusoodustused akupakkide omamaise tootmise kulueelist 25–30 % võrra tootmise kogukuludest¹⁰².

---

⁹⁷ [REPowerEU \(europa.eu\)](https://repower.eu).

⁹⁸ Euroopa Komisjon, siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEdede peadirektoraat; komisjoni talituste töödokument SWD(2021) 352 „Strateegiline sõltuvus ja võimekus“; komisjoni talituste töödokument SWD(2022) 40 final „ELi strateegiline sõltuvus ja võimekus: põhjaliku analüüsi teine etapp“; kogumik „Ühtse turu majandusdokumendid“, dokument nr 14 „[Tõhustatud metoodika ELi strateegilise sõltuvuse ja haavatavuse jälgimiseks](#)“ – [Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](#).

⁹⁹ Nõrkade lülid põhjustatud risk sõltub kahest tooteomadusest: 1) selle toote maailmakaubanduse võrgustikus on oluline sõlmpunkt ja 2) maailma eksport koondub suuresti ühte riiki. Arvutatud risk, mille põhjustavad ülemaailmsed nõrgad lülid, saadakse nende kahe näitaja kombineerimise teel. Lisateave: vt kogumiku „Ühtse turu majandusdokumendid“ dokument nr 14, lk 18 (viide eespool).

¹⁰⁰ Käesoleva teatise 5. lisas antakse ülevaade peamiste rahvusvaheliste partnerite vastupanuvõimemeetmetest (SWD(2024) 78).

¹⁰¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_23_5245.

¹⁰² Deloitte (2023): „Sustainability & Climate IRA and the net-zero race – How EU industrial policy should respond“ (Kestlikkus ja kliima: inflatsiooni vähendamise seadus ja nullneto võidujooks – kuidas peaks reageerima ELi tööstuspoliitika), lk 11.

Selliste probleemide lahendamiseks on EL välja töötanud oma vahendid, milles on ühendatud jõupingutused tarnete mitmekesistamiseks ja liidusisese võimsuse suurendamiseks¹⁰³.

Komisjon jätkab aktiivset osalemist WTO kaitsmises ja reformimises, et tulemuslikumalt tegeleda konkurentsimoonutustega, ning selleks pakub eelseisev 13. ministrite konverents olulise võimaluse. Samuti on EL sõlminud vabakaubandus- ja majanduspartnerluslepingud, näiteks Uus-Meremaa, Keenia ja Tšiiliga, ning peab läbirääkimisi mitme riigiga. Samal ajal on EL tööstuskoostöö kiirendamiseks sõlminud **strateegiliste toorainete partnerlused** Kanada, Ukraina, Kasahstani, Namiibia, Argentina, Tšiili, Kongo Demokraatliku Vabariigi, Sambia ja Gröönimaaga. Need partnerlused hõlbustavad koos ELi ostjatega¹⁰⁴ kolmandates riikides elluviidavaid toorainetega seotud tööstusprojekte ning toetavad kestlike väärtusahelate arendamist ja kvaliteetsete kohalike töökohtade loomist. Partnerlussuhteid arengumaadega toetab laiem ELi **strateegia „Global Gateway“**. EL on sõlminud ka neli **digipartnerlust**, nimelt Jaapani, Korea, Singapuri ja Kanadaga, ning need keskenduvad eelkõige turvalisele 5G-le, küberturvalisusele, kvantarvutusele ja pooljuhtide tööstuse vastupanuvõimele¹⁰⁵. Lisaks töötab EL praegu koos peamiste partneritega välja siduvaid **digikaubandusnorme**¹⁰⁶.

EL on lisaks kaubanduse kaitsemeetmetele vastu võtnud rea uusi vahendeid, et kaitsta **võrdsetel alustel konkurentsi**¹⁰⁷. Komisjon on alustanud eelkõige ametlikku uurimist seoses moonutatavate subsiidiumidega, millega toetatakse Hiinast imporditud akutoituga elektrisõidukite tootmist¹⁰⁸.

Lisaks on EL vastu võtnud ka Euroopa majandusjulgeoleku strateegia. Komisjon reageerib kindlaks tehtud riskidele ning teeb ettepanekud meetmete kohta, millega **edendatakse** ELi konkurentsivõimet, **kaitstakse** ELi majandusjulgeolekut ja tugevdatakse veelgi koostööd paljude riikidega **partnerluste loomise** kaudu. 2024. aasta jaanuaris võttis komisjon vastu ettepanekute paketi selle strateegia rakendamiseks¹⁰⁹.

---

¹⁰³ Nende hulka kuuluvad muu hulgas roheline kokkuleppe tööstuskava, sealhulgas nullnetotööstuse määrus ning ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku raames tehtud jõupingutused.

¹⁰⁴ Näiteks on ELi ja Kasahstani ettevõtted seadnud strateegilise partnerluse raames sisse koostöö uraanikaevandusjäätmetest haruldaste muldmetallide kasutuselevõtuks, kahe volframileiukoha õhu kaudu toimivas geofüüsikalises uurimises ja kestlikuks töötlemiseks Kasahstanis. Mõnikord osalevad rahastajatena EL ja Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank.

¹⁰⁵ [Digipartnerlused |Euroopa digituleviku kujundamine \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_23_4752).

¹⁰⁶ Läbirääkimised Jaapaniga on lõpule viidud ning need on käimas Lõuna-Korea ja Singapuriaga.

¹⁰⁷ Näiteks on EL võtnud vastu välisriigi subsiidiumide määruse, välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute määruse, survestamisvastase õigusakti ja rahvusvaheliste hangete instrumendi.

¹⁰⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_23_4752.

¹⁰⁹ Uued vahendid ELi majandusjulgeoleku tugevdamiseks – Euroopa Komisjon (europa.eu)

EL peaks looma kaasaegsema kaubanduslepingute, partnerluste ja liitude võrgustiku, jätkates samal ajal tööd mitmepoolse koostöö ja avatud kaubanduse tugevdamiseks.

Samal ajal võivad liidu täiuslikumad kaubanduse kaitsevahendid suurendada majanduslikku julgeolekut ja vastupanuvõimet. EL peaks vajaduse korral kasutama kaubanduse kaitsemeetmeid, et kaitsta ühtset turgu, ning töötama pidevalt selle nimel, et keerulises olukorras hinnata ja kõrvaldada majandusjulgeolekut ähvardavaid ohte.

Komisjon ja liikmesriigid peaksid: 1) aktiivselt jälgima strateegiliste tarneahelate vastupanuvõimet ja osalema majandusjulgeoleku strateegias ette nähtud riskihindamistes; 2) ühtlustama tarneahelate strateegiad ja suurendama tööstussuutlikkust strateegilise tähtsusega valdkondades, kasutades ära koordineeritud meetmete koostoimet, eelkõige pooljuhtide nõukoja, kriitiliste toorainete nõukogu ja Euroopa nullnetotehnoloogia platvormi kaudu, ning 3) edendama mitmekesistamist Euroopa ja partnerriikide tööstusvaldkonna osalejate koostöö kaudu projektides, mis on seotud ELi sõlmitud tooraine- ja digipartnerlustega.

Kokkuvõte

Kiiresti muutuv ja keerulises ülemaailmses geopoliitilises kontekstis jääb ühtne turg ka edaspidi ELi kõige tugevamaks varaks. Käesolevas teatises tuletatakse meelde, et ühtne turg ei ole staatiline saavutus. Selle seisund ja majanduse konkurentsivõime sõltuvad ühistest ja pidevatest jõupingutustest ühtse turu probleemidega tegelemisel ja selle tagamisel, et ühtne turg oleks kooskõlas majandusolukorraga.

Viimastel aastatel on EL ühtset turgu ajakohastanud digiruumi ümberkorraldamise kaudu ja kehtestanud ettevõtjatele internetis tegutsemiseks kogu ELis ühtsed normid. EL edendab ka ringmajandust, mis pakub ettevõtjatele äri võimalusi ja võimaldab tarbijatel säästa.

Lisaks on EL teinud jõupingutusi, et kõrvaldada investeerimistakistused. Komisjon on astunud otsustavaid samme aruandluskoormuse vähendamiseks. ELi vahenditest toetatakse investeeringuid rohe- ja digipöördesse. Oskuste pakti ja tööjõu liikuvust hõlbustavate meetmete eesmärk on reageerida oskuste nappusele. Uued meetmed, nagu kiibimäärus, nullnetotööstuse määrus või kriitiliste toorainete määrus, kiirendavad tulevikutehnoloogia tootmisprojekte ja vähendavad tarneahela haavatavust.

Käesolevas teatises on määratud kindlaks valdkonnad, kus tuleb säilitada ja parandada ELi ülemaailmsed konkurentsivõimet. Eelkõige tuleb selleks teha järgmist.

- On vaja sihipäraseid jõupingutusi, et parandada ja lihtsustada kokkulepitud normide rakendamist, sealhulgas ülereguleerimise vältimise teel, sest sellega hõlbustatakse äritegevust ja soodustatakse ettevõtlust Euroopas.
- Komisjon ja liikmesriigid peaksid kiirendama jõupingutusi energiakulude vähendamiseks ning kiirendama vähese CO₂ heitega energia kasutuselevõttu ja investeringuid taristusse, sealhulgas võrkudesse ja piiriülestesse ühendustesse.
- Komisjoni ja liikmesriikide jaoks peaks endiselt olema esmatähtis luua tõeline ja sügav kapitaliturgude liit, et hõlbustada juurdepääsu erasektori rahastamisele, eelkõige riski- ja riskikapitalile, ning võimaldada Euroopa ettevõtete laienemist.
- Arvestades taasterahastu „Next Generation EU“ ja kava „REPowerEU“ edukust, on vaja jätkata avaliku sektori investeringuid, et tagada Euroopa konkurentsieelis peamistes prioriteetsetes valdkondades. Liidu fondide, näiteks ühtekuuluvuspoliitika vahendite õigeaegne rakendamine võib aidata kaasa võrdsete võimaluste loomisele ja piirkondlikule lähenemisele ühtsel turul, sealhulgas suuremate investeringute kaudu Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormiga hõlmatud strateegilise tehnoloogia valdkondadesse.
- On vaja astuda samme, et veelgi suurendada teadusuuringute tähtsust ja edendada uurimistulemuste muutmist praktilisteks ärirakendusteks.
- Selleks et tagada, et ELi ettevõtjad saaksid jätkuvalt areneda digi- ja puhta tehnoloogia valdkonnas ning muudes strateegilistes sektorites, peaks EL jätkama õiglase ja avatud kaubanduse edendamist ning kasutama vajaduse korral ühtse turu kaitsmiseks kaubanduse kaitsevahendeid.
- Oskuste ja tööjõu nappusele tuleks laiemate demograafiliste suundumuste kontekstis pöörata suuremat tähelepanu, eelkõige hariduse ja koolituse valdkonnas tehtavate jõupingutuste kaudu, aga ka lihtsustades oskuste ja andekate inimeste liikuvust ELis ja ELi.

Seda arvesse võttes esitatakse käesolevas teatises valdkonnad ja suunad, et saavutada edu pikaajalises konkurentsivõime strateegias kokku lepitud sihtide poole liikumisel ning töötada selles strateegias ja teatises „30 aastat ühtset turgu“ seatud eesmärkide saavutamise nimel.

Arutelu jätkub ja sellesse annavad peagi olulise panuse Enrico Letta koostatav ühtse turu tulevikku käsitlev sõltumatu kõrgetasemeline aruanne ja Mario Draghi Euroopa konkurentsivõime tuleviku aruanne.

Komisjon kutsub nõukogu, Euroopa Ülemkogu ja Euroopa Parlamenti üles arutama käesolevat aruannet arvestades praegust olukorda ja väljavaateid ühtse turu ja konkurentsivõime valdkonnas.